

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande. I den föreslagna lagen föreskrivs det om ett organ som miljöministeriet på ansökan bemyndigar att utfärda intyg över i förslaget till bygglagen avsedd kompetens hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande. Intyget ska innehålla en offentligt tillförlitlig redogörelse för projekterarens eller arbetsledarens kompetens att vara verksam inom byggprojekt. Intyget utfärdas till projekterare och arbetsledare och ska visas upp för byggnadstillsynen.

Samtidigt föreskrivs det om miljöministeriets skyldighet att utfärda intyg över erkännande av utländska examinas motsvarighet inom byggbranschen. Miljöministeriet får bemyndiga organet att utfärda ett intyg över utländska examinas motsvarighet som en del av ett intyg över kompetens inom byggande.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	5
2.1 Påvisande av kompetens	5
2.2 Utländska examina.....	6
3 Målsättning.....	6
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	7
4.1 De viktigaste förslagen.....	7
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	8
4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen	8
4.2.1.2 Konsekvenser för företagen	10
4.2.1.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna.....	10
4.2.1.4 Konsekvenser för myndigheterna	11
4.2.1.5 Konsekvenser för miljön.....	11
4.2.1.6 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna.....	11
4.2.2 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna.....	11
5 Alternativa handlingsvägar.....	13
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	13
5.1.1 Övrig lagstiftning.....	13
5.1.1.1 Om fordonsbesiktning.....	13
5.1.1.2 Upprättare av energicertifikat	13
5.1.1.3 Personer som hanterar skadliga gaser	14
5.1.1.4 Kort för heta arbeten	14
5.1.2 Beviljande av intyg åtskiljs från registerföring.....	14
5.1.3 Självregleringen inom branschen.....	15
5.1.4 Det nuvarande förfarandet behålls eller verksamheten ordnas som en del av statsförvaltningen.....	15
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	15
5.2.1 Sverige	16
5.2.2 Norge.....	17
5.2.3 Danmark.....	18
5.2.4 Tyskland.....	18
5.2.5 England och Wales.....	19
5.2.6 Irland	19
5.2.7 Nederländerna	20
5.2.8 Frankrike och Belgien.....	20
6 Remissvar	21
6.1 Responsen i utlåtandena.....	21
6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen	31
7 Specialmotivering.....	31
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	38

9 Ikraftträdande.....	38
10 Samband med andra propositioner	38
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	38
11.1 Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter.....	38
11.2 Näringsfrihet	41
11.3 Skyddet för privatlivet och personuppgifter.....	41
11.4 Bemyndigande att utfärda förordning	44
LAGFÖRSLAG	46
Lag om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande	46

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Innan markanvändnings- och bygglagen (132/1999) trädde i kraft innehöll lagstiftningen endast en allmän bestämmelse om kompetensen hos den som utarbetar en plan och arbetsledaren. Bestämmelserna om kompetens utsträcktes till byggnadsförordningen (266/59, ändrad genom förordning 930/1989) i samband med den så kallade första delreformen (557/1989) av byggnadslagen (370/1958).

Enligt den nya 147 b § i byggnadsförordningen skulle den som utarbetar en byggnads- eller specialplan ha tillräcklig utbildning och erfarenhet med hänsyn till planeringsuppgiftens art och de krav som den ställer inom det planeringsområde som uppgiften avser. En enkel byggnad kunde även planeras av en person som inte hade den kompetens som angavs i mom. men som ansågs ha tillräckliga förutsättningar för att utföra planeringsuppgiften. Det fanns inga bestämmelser om hur kompetensen hos projekterare skulle bedömas.

Ursprungligen fanns det inte heller i markanvändnings- och bygglagen någon bestämmelse om bedömning av projekterarens eller arbetsledningens behörighet. Bestämmelser om detta togs in i 2 och 4 kap. i miljöministeriets förordning från 2002 om projekterare och projektering av byggnader (ByggBS A2).

Genom en ändring av markanvändnings- och bygglagen 2014 (41/2014) lyftes bestämmelserna om bedömning av behörigheten upp på lagnivå. Jämfört med miljöministeriets förordning gjordes inga egentliga ändringar i sak.

Ett av målen i regeringsprogrammet för Sanna Marins regering är att förbättra kvaliteten på byggandet, och ett sätt att uppnå detta är att revidera markanvändnings- och bygglagen. Ett led i revideringen av markanvändnings- och bygglagen är att i kommunernas annonser om byggande främja principen om ett enda serviceställe. Regeringen föreslår att det stiftas en lag om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande. Den föreslagna lagen har samband med bygglagen.

1.2 Beredning

Förslaget till bygglagen (RP 139/2022 rd) innehåller bestämmelser om ett nytt certifieringsförfarande och allmänna bestämmelser om kompetenskraven vid byggande. Lagförslaget i denna proposition innehåller bestämmelser om förfarandet för konstaterande av kompetens. På motsvarande sätt har det i lagen om produktgodkännanden för vissa byggprodukter (954/2012) föreskrivits om miljöministeriets uppgift att bemyndiga organ. När det gäller kompetens och kompetensområden kan ändringar i lagstiftningen förväntas i fråga om klimatmålen, den cirkulära ekonomin och kraven på digitalisering inom branschen för att både de europeiska och de nationella målen ska nås.

Miljöministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att stödja beredningen av den nya lagen. I arbetsgruppen ingick företrädare för undervisnings- och kulturministeriet, justitieministeriet, Utbildningsstyrelsen, Aalto-universitetet, Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy, Finlands Kommunförbund rf, Byggnadsinspektionsföreningen RTY rf och FISE Ab. Arbetsgruppen höll fyra möten. Dessutom intervjuades arbetsgruppens medlemmar separat under november-december

2021. Vidare ordnades separata möten med företrädare för fakulteten för byggnads- och samhällsteknik vid Uleåborgs universitet samt med Utbildningsstyrelsen. Branschen var därmed väl informerad om lagberedningen under hela processen, och propositionen bereddes i dialog med branschaktörerna.

Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om lagförslaget. Rådet ansåg att utkastet till proposition i huvudsak motsvarar anvisningarna för bedömning av konsekvenserna av författningsförslag. Rådet rekommenderade att propositionen kompletteras i enlighet med rådets utlåtande innan den lämnas till riksdagen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Påvisande av kompetens

För närvarande bedöms projekterares och arbetsledarnas kompetens projektvis och lokalt av byggnadstillsynsmyndigheterna som en del av behörighetsgranskningen och utifrån de utredningar om utbildning och erfarenhet som de sakkunniga lämnar i samband med varje projekt. Markanvändnings- och bygglagen innehåller bestämmelser om behörighetsvillkoren för projekterare och arbetsledare. Närmare bestämmelser om planerings- och arbetsledningsuppgifternas områden och behörighetsvillkor finns i miljöministeriets anvisningar MM2/601/2015 om byggnadsprojekterares behörighet och MM4/601/2015 om svårighetsklassen för arbetsledaruppgifter vid byggande och om arbetsledares behörighet.

Vid bedömningen av projekterarens eller arbetsledarens behörighet kan man också beakta ett intyg som utfärdats av en behörig sammanslutning för konstaterande av kompetens inom projekterings- och arbetsledningsbranschen (t.ex. FISE Ab och Finlands Arkitektförbund rf). De kompetensintyg som sammanslutningarna utfärdar baserar sig på frivillighet, och byggnadstillsynsmyndigheten behöver inte godkänna intyget.

Det finns inga forskningsrön om huruvida projekteringskvaliteten har höjts genom svårighetsklassificeringen av projekteringsuppgifterna eller av de detaljerade bestämmelserna om projekterarnas kompetens och behörighet. Däremot finns det iakttagelser om att byggnadstillsynsmyndigheternas tolkningar av projekteringsuppgifternas svårighetsnivåer varierar något, eftersom svårighetsnivån kan variera tydligt beroende på omgivning och byggplats.

Enligt det nya systemet i förslaget till bygglagen ska projekteraren och arbetsledaren visa sin kompetens för krävande, mycket krävande och exceptionellt krävande projekteringsuppgifter med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat. Lagförslaget har samband med förslaget till bygglagen och i förslaget utfärdas det bestämmelser om ett av miljöministeriet bemyndigat organ som påvisar kompetens inom byggande och om ett kompetensintyg som organet utfärdar.

I förslaget till bygglagen finns bestämmelser om den kompetens som krävs vid byggande och om kompetensnivån. Med kompetens avses en kombination av projekterarens eller arbetsledarens utbildning och erfarenhet. Vid behörighetsgranskningen bedömer byggnadstillsynen, utifrån projekteringsuppgiftens svårighetsgrad, kompetensen hos den projekterare eller arbetsledare som föreslås av den som påbörjar ett projekt. Svårighetsklasserna och de faktorer som inverkar på projektets svårighetsgrad anges i fråga om projekteringsuppgifter i 82 § i förslaget till bygglagen och i fråga om arbetsledningsuppgifter inom byggandet i 86 § i förslaget till bygglagen.

2.2 Utländska examina

Kravet på obligatoriskt intyg enligt förslaget till bygglagen innebär att projekterare och arbetsledare i byggprojekt klassificeras som så kallade reglerade yrken. Det innebär att Europaparlamentets och rådets direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer (2005/36/EG) och den lag om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015) som genomförts med stöd av direktivet tillämpas på utländska examina som anknyter till behörigheter.

Lagförslaget innehåller bestämmelser enligt vilka uppgiften enligt yrkeskvalifikationslagen att utfärda intyg över motsvarighet för utländska examina inom byggande ska skötas av miljöministeriet. För närvarande sköts uppgiften av Utbildningsstyrelsen.

Bestämmelser om Utbildningsstyrelsen behörighet i frågan finns i 4 § i yrkeskvalifikationslagen. Utbildningsstyrelsen erkänner utländska examina i de fall där det inte föreskrivs annat någon annanstans. Detta är dock en bestämmelse som tillämpas i sista hand. Den säkerställer att yrkeskvalifikationen hos en person som utbildats för en uppgift utomlands kan erkännas i Finland också i de fall där det i sektorslagstiftningen inte föreskrivs om erkännande av yrkeskvalifikationen hos personer som utbildats utomlands eller om vem som ansvarar för erkännandet.

I 4 § 1 mom. i yrkeskvalifikationslagen konstateras det att beslut om rätt att utöva ett yrke på grundval av yrkeskvalifikationer som förvärvats i ett annat land fattas av samma aktör som beviljar rätt att utöva yrket i fråga på grundval av en examen som avlagts eller en utbildning som genomgått i Finland. I och med det nya intygskravet i bygglagen är det ändamålsenligt att intyg över motsvarighet för utländska examina inom byggsektorn utfärdas av miljöministeriet. Miljöministeriet kan bemyndiga ett organ att utfärda intyg över motsvarighet för en utomlands avlagd examen som en del av det beviljande av intyg som avses i bygglagen.

Utbildningsstyrelsen beviljar årligen cirka 1 400 intyg över motsvarighet för utländska examina, av vilka cirka 100 hänför sig till byggbranschen. Enligt Utbildningsstyrelsens sakkunnigas bedömning hänför sig merparten av bedömningarna av motsvarighet mellan byggexamina direkt till behovet att kunna utföra projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggbranschen. Enligt lagförslaget kan miljöministeriet bemyndiga ett organ att utfärda intyg över motsvarighet för en utomlands avlagd examen som en del av det beviljande av intyg som avses i bygglagen. Därigenom får miljöministeriet på sin lott endast ett litet antal intyg över utländska examinas motsvarighet och dessa intyg ökar endast i ringa mån arbetsmängden.

3 Målsättning

Syftet med lagförslaget är att föreskriva om ett system för påvisande av kompetens som grundar sig på ett intyg utfärdat av ett organ som miljöministeriet bemyndigat.

Avsikten är samtidigt att minska byggnadstillsynens administrativa börda. Bedömningen av projekterarnas och arbetsledarnas kompetens ska utgöra en egen helhet och tydligt skiljas åt från bedömningen av byggnadstillsynens behörighet. Byggnadstillsynen kan tydligare än för närvarande koncentrera sig på sin kärnkompetens, det vill säga bedömning av hur krävande ett byggprojekt och dess olika projekterings- och arbetsledningsuppgifter är. För närvarande är granskningen av enskilda personers kompetens en tämligen sysselsättande uppgift för byggnadstillsynen. I vanliga småhusprojekt ingår det uppskattningsvis i genomsnitt sex sådana projekterare eller arbetsledare som avses i lagen och i flervåningshusprojekt femton.

Tolkningen av kompetenserna förenhetligas i och med propositionen, eftersom det i stället för hundratals byggnadstillsynsenheter som mest kommer att finnas endast några bemyndigade organ som bedömer kompetensen. Det skulle bli lättare för miljöministeriet att övervaka och vid behov meddela anvisningar om förenhetligande av beviljandet av kompetensintyg.

För projekterare och arbetsledning innebär detta en minskning av arbetsmängden, eftersom kompetensgranskningarna med ingående utredningar skulle göras endast med bestämda intervaller.

Ett annat syfte med lagförslaget är att förbättra rättsskyddet för projekterare och arbetsledare. Omprövning av organets beslut kan begäras och ändring kan sökas hos förvaltningsdomstolen. Det är också i nuläget möjligt att söka ändring i ett negativt beslut av byggnadstillsynen. Ändringssökandet gäller dock endast projektet i fråga, och eftersom projektet redan pågår, inleder sökanden sällan ett tidskrävande förfarande för ändringssökande. I praktiken är det lättare att utse en annan projekterare eller arbetsledare.

Lagförslaget överför bedömningen av utländska byggexamina från Utbildningsstyrelsen till miljöministeriets ansvarsområde och i huvudsak vidare till ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Bedömningen av innehållet i utländska examina överförs till yrkespersoner inom byggande, och dessa behandlar kompetensinnehållet i de inhemska examina. Samtidigt förenhetligas grunderna för bedömningen av inhemska och utländska kompetenser.

4 Förslagen och deras konsekvenser

För närvarande säkerställs kompetensen för sådana projekterings- och arbetsledningsuppgifter som avses i markanvändnings- och bygglagen genom de utredningar som lämnas till byggnadstillsynen i samband med varje byggprojekt. I fråga om personens utbildning och arbetserfarenhet ska enligt bygglagen den behörighet för projekterare och arbetsledare som motsvarar kravnivån påvisas genom ett intyg utfärdat av ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Dessutom föreskrivs det om ett förfarande genom vilket miljöministeriet eller ett bemyndigat organ konstaterar motsvarigheten för utländska examina inom byggande.

4.1 De viktigaste förslagen

I 7 kap. i förslaget till bygglagen finns grundläggande bestämmelser om kompetens och påvisande av kompetens. Genom denna proposition föreslås bestämmelser om bemyndigade organ och kompetensintyg.

Enligt lagförslaget kan ett bemyndigat organ vara ett i Finland registrerat företag eller en sammanslutning som uppfyller villkoren. Det kan finnas flera organ och de kan bevilja intyg inom alla eller endast en del av de kompetensområden som anges i förslaget till bygglagen.

Projekterare och arbetsledare ska vara skyldiga att genom ett kompetensintyg som utfärdas för högst sju år visa sin kompetens för uppgifter enligt förslaget till bygglagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den. En och samma person kan ha flera kompetenser. Intyget kan också sökas för en kortare tid.

Ett bemyndigat organ ska vara skyldigt att föra register över giltiga kompetensintyg som det har beviljat. Avsikten är att utifrån de bemyndigade organens register senare bilda ett riksomfattande register som en del av datasystemet för den byggda miljön. Datasystemets tekniska plattform och lagstiftningen om den bereds som en del av bygglagstiftningen.

Miljöministeriet eller ett organ som ministeriet bemyndigat ska vara skyldigt att i fråga om byggbranschen fatta sådana beslut som avses i yrkeskvalifikationslagen i fråga om utländska kvalifikationer och examina inom byggande.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen

Det föreslagna centraliserade förfarandet för att verifiera projekterares och arbetsledares kompetens ger hushållen bättre och tillförlitligare möjligheter att bedöma projekterarnas och arbetsledarnas förutsättningar att klara av sina uppgifter. De tillståndspliktiga projekt som utförs av hushållen är vanligen nybyggnad eller grundlig renovering av egnahemshus och fritidshus. Hushållen kan utnyttja organets register över gällande kompetenser när de ansöker om projekterare eller arbetsledning för sitt projekt. Småhus hör normalt till de sedvanliga projekteringsuppgifterna.

Ett certifieringssystem som främst knyts till priset på bygglov eller projekteringsarbete har ringa inverkan. Vid ansökan om bygglov ska ett elektroniskt intyg över varje arbetsledare och projekterare lämnas in till byggnadstillsynen. I praktiken är intyget nästan alltid elektroniskt. Prissättningen av intyget ska basera sig på de intygsavgifter som sökanden betalar.

Beroende på priset på certifieringen kan det i egnahemsprojekt ha marginell betydelse i förhållande till byggprojektets volym. För närvarande är bygglovsavgiften för småhus och de därtill anknyttande kostnaderna i genomsnitt 1 500–3 000 euro per projekt. Kostnaden varierar stort mellan kommunerna. När de totala kostnaderna för byggande av ett egnahemshus är 200 000–500 000 euro, är bygglovsavgiften mindre än en procent av de totala kostnaderna.

Propositionen har konsekvenser för projekterare och arbetsledare. Uppskattningsvis 15 000–20 000 projekterare och arbetsledare berörs av intygsförfarandet.

Enligt Statistikcentralens senaste statistik för år 2018 fanns det 3 980 sysselsatta husbyggnadsarkitekter klassificerade enligt Yrkesklassificeringen 2010. Av de sysselsatta arkitekterna inom husbyggnad var 54 procent män och 46 procent kvinnor.

Finlands Arkitektförbund SAFA rf har sammanlagt cirka 3 200 medlemmar, av vilka cirka 2 600 deltar i arbetslivet. Antalet omfattar inte studerandemedlemmar. Medlemmarna i Finlands Arkitektförbund representerar uppskattningsvis drygt 70 procent av arkitekterna i Finland. Av medlemmarna arbetar cirka 80 procent huvudsakligen eller delvis med olika uppgifter inom byggnadsplanering. Allt fler av de nya medlemmarna i Finlands Arkitektförbund har avlagt arkitektexamen någon annanstans än i Finland. Det gäller både finländska och utländska medlemmar. Medlemskriterierna för Finlands Arkitektförbund utgår från principen att en person genom sin femåriga universitetsexamen automatiskt ska ha behörighet som arkitekt inom EU.

Det finns också ett betydande antal specialprojekterare inom husbyggnad, dvs. projekterare inom konstruktions- och husteknik.

Enligt Statistikcentralens statistik för 2018 fanns det 4 450 sysselsatta arbetsledare inom byggbranschen, av vilka 94 procent var män och 6 procent kvinnor.

Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik var 654 arbetsledare inom byggbranschen registrerade som arbetslösa arbetssökande i slutet av 2018. Samtidigt fanns det 210 lediga jobb. I slutet av 2020 fanns det 984 arbetslösa arbetssökande och 154 lediga jobb. Sammanlagt finns det således cirka 5 100 arbetsledare inom byggbranschen. Det sammanlagda antalet arkitekter och arbetsledare inom byggbranschen är cirka 9 300.

Tabell 1 Sysselsatta projekterare och arbetsledare 2018

Yrkesklassificering	Totalt	Män	Kvinnor	18–24 år	25–34 år	35–44 år	45–54 år	55–64 år	65–74 år
Husbyggnadsarkitekter (Nivå 5), 2161.	3 978	2 154	1 824	99	1 078	912	959	843	87
		54 %	46 %	3 %	27 %	23 %	24 %	21 %	2 %
Arbetsledare inom byggbranschen (Nivå 5), 3 123.	4433	4169	264	108	1214	1078	1078	906	49
		94 %	6 %	2 %	27 %	24 %	24 %	20 %	1 %

Ett obligatoriskt registreringsförfarande för projekterare och arbetsledning är förmånligt om de har för avsikt att bedriva verksamhet. När arbetserfarenheten ökar blir det enklare för de sakkunniga att övergå till en högre kravnivå. Det är inte nödvändigtvis motiverat att ta ut hela priset på organets certifieringsavgift för projekterare som planerar enskilda småskaliga projekt som bisyssla. Detta kan beaktas när grunderna för avgifterna fastställs.

Det centraliserade system som föreslås för påvisandet av projekterares och arbetsledares kompetens förutsätter att projekterarna och arbetsledarna kan skaffa sig ett kompetensintyg hos en aktör som bemyndigats av miljöministeriet. Det skulle vara avgiftsbelagt att skaffa ett intyg för viss tid. Exempelvis kostar ett obligatoriskt certifieringsintyg för dem som upprättar energicertifikat för närvarande 290 euro och gäller i sju år. Av dem som upprättar energicertifikat tar Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (nedan ARA) ut en registreringsavgift för upprättandet av energicertifikat (cirka 10 euro per undertecknat energicertifikat), genom vilken kostnaderna för upprätthållandet av registret över energicertifikat finansieras. Inga andra registreringsavgifter tas ut av dem som upprättar energicertifikat.¹ Avgifterna för de behovsbaserade kvalifikationer inom byggbranschen som FISE Ab beviljar är för närvarande 190 euro i handläggningsavgift och 210 euro i registreringsavgift, sammanlagt 400 euro. Priset på kompetensintyg för besiktningsmän vid fuktskada är 340 euro och intyget gäller i 5 år.² Avgifterna för påvisande av behörigheten hos projekterare och arbetsledare (registreringsavgift t.ex. med sju års mellanrum) kunde ligga på samma prisnivå. Verksamheten ska vara icke-vinstsyftande, men kostnaderna för verksamheten ska täckas med handläggningsavgifter och andra avgifter i enlighet med självkostnadsprincipen. Vid behov kan miljöministeriet genom förordning utfärda närmare anvisningar om avgifterna.

¹[Energicertifikatregistret - Motiva](#)

²[FISE | Sök kompetens](#)

Kostnaderna för de kompetensintyg som organet beviljar projekterare och arbetsledare kommer eventuellt att utgöras av en handläggningsavgift som betalas med sju års mellanrum (FISE Ab:s nuvarande pris 400 euro). Avgiften för kompetensintyg täcker projekt som genomförs under sju år, vilket innebär att den årliga kostnaden är liten. Certifieringen minskar de sakkunnigas administrativa arbete och därigenom de administrativa kostnaderna, eftersom de inte själva behöver sammanställa och lämna in en separat referensförteckning till byggnadstillsynen för varje projekt. Registret över bemyndigade organ förbättrar projekterarnas och arbetsledarnas möjligheter att marknadsföra sitt kunnande, eftersom det visar att de har offentligt påvisad kompetens för vissa uppgifter.

4.2.2 Konsekvenser för företagen

Ändringen i intygssystemet gör situationen tydligare för företagen. Projekterarna och arbetsledningen har redan på förhand ett intyg över sin kompetens och kompetensnivå, vilket ökar vissheten om att byggnadstillsynen godkänner dem för projektet.

Utöver FISE Ab kan nya aktörer komma in på denna marknad, varvid konkurrensen ökar. Å andra sidan växer marknaden för kompetensintyg betydligt i och med att intygen blir obligatoriska.

Om projekteraren eller arbetsledaren skaffar ett intyg för flera olika kompetensområden, får han eller hon ett separat intyg för varje kompetensområde. Institutionen bör för varje kompetens undersöka om utbildnings- och erfarenhetskravet uppfyller kriterierna för kompetensområdet och kompetensnivån i fråga. Eftersom avgiften ska täcka kostnaderna för organets arbete, ska organet ta ut avgiften separat för varje kompetens. Organet kan i dessa fall beakta till exempel en eventuellt mindre arbetsmängd i fråga om förvaltningen. Kostnaderna för personer som är anställda hos företag skulle eventuellt vara större, men företagen skulle i betydande grad dra nytta av att personen i fråga kan utföra flera ansvarsfulla uppgifter inom projektet.

Nya marknadsföringstjänster kommer säkerligen att uppstå inom branschen när det mer detaljerat går att marknadsföra aktörer med ett visst kompetensområde och en viss kompetensnivå.

Intygsförfarandet gör det också enklare att arbeta i utländska europeiska projekt, eftersom granskningen av examinas motsvarighet blir mer systematisk.

Propositionen har konsekvenser för de frivilliga kompetensintyg som utfärdas av sammanslutningar som konstaterar kompetenser. I övergångsbestämmelsen i lagförslaget föreskrivs det att miljöministeriet på framställning av organet kan godkänna sådana frivilliga kompetensintyg som ett företag eller en sammanslutning beviljat innan lagen träder i kraft som sådan kompetens som avses i lagen. Exempelvis FISE Ab, som för närvarande är störst inom fastställande av kompetenser inom byggande, har enligt årsberättelsen för 2020 cirka 9 200 gällande kompetenser, av vilka uppskattningsvis 5 000 skulle omfattas av den föreslagna lagen.

4.2.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna

Reformen främjar sannolikt en bredare utbildning av projekterare och arbetsledare och en höjning av kompetensnivåerna. Det kan i fortsättningen stärka byggkvaliteten betydligt, vilket kan ha stor samhällsekonomisk betydelse med beaktande av byggvolymen.

Granskningen av utländska kvalifikationer enligt yrkeskvalifikationslagen överförs från Utbildningsstyrelsen till miljöministeriets ansvarsområde. När det gäller byggande har Utbildnings-

styrelsen behandlat cirka hundra intyg om motsvarighet per år. Arbetsmängden har uppskattningsvis varit mindre än ett årsverke. Granskningarna görs av ett bemyndigat organ som i enlighet med lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationslagen) tar ut kostnaderna av den som ansöker om behörighet. Ändringen medför således inte betydande arbete eller merkostnader för miljöministeriet efter övergångsperioden.

4.2.4 Konsekvenser för myndigheterna

Genom reformen går handläggningen av bygglov något snabbare, eftersom kravet på olika utredningar om utbildning och erfarenhet faller bort. Reformen frigör handläggningsresurser från granskning av examensbetyg till egentlig tillståndsprövning.

Arbetsinsatsen inom byggnadstillsynen minskar enligt uppskattning med 25–40 årsverken. Förfarandet med kompetensintyg kommer uppskattningsvis att beröra cirka 15 000 sakkunniga inom projektering eller arbetsledning. Byggnadstillsynen granskar årligen uppskattningsvis 60 000 kompetensintyg. Denna uppskattning baserar sig på antalet olika typer av projekt och det genomsnittliga antalet personer i projekten som omfattas av kompetenskraven.

Miljöministeriets arbetsmängd ökar med uppskattningsvis ett halvt årsverke i fråga om granskningen av organens beslut om godkännande, tillsynen över organen och granskningen av enskilda utländska examina.

Byggnadstillsynens serviceförmåga förbättras när den i stället för att granska olika examens- och erfarenhetsutredningar kan koncentrera sig på styrning av byggandet.

4.2.5 Konsekvenser för miljön

Förslaget har indirekta positiva miljökonsekvenser i och med att granskningen av projekterarnas och arbetsledningens kompetens standardiseras. Förslaget har också små positiva effekter genom att det inom byggnadstillsynen frigörs resurser för styrning av byggandet.

4.2.6 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna

I enlighet med 83 och 87 § i förslaget till bygglagen visas projekterarens och arbetsledarens kompetens genom ett intyg utfärdat av en bemyndigad aktör. Genom lagförslaget ordnas beslutanderätten så att miljöministeriet genom sitt beslut bemyndigar ett privat organ att bevilja intyg. Det är fråga om en offentlig förvaltningsuppgift. För närvarande konstateras kompetensen av byggnadstillsynen i varje enskilt fall. Överföringen av beslutanderätten ska bedömas i ljuset av 124 § i grundlagen.

Förslaget har positiva konsekvenser med tanke på jämlikheten enligt 6 § i grundlagen. Kompetensen ska påvisas för byggnadstillsynen genom ett separat intyg som utfärdas av ett bemyndigat organ. Det skulle försvåra diskriminering av någon orsak som gäller person, eftersom kompetensen påvisas i ett förfarande som är fristående från bygglovsprocessen. Av arbetsledarna inom byggande är mindre än tio procent kvinnor. Att påvisa kompetens i en separat process kan i någon mån göra det lättare för kvinnor att söka sig också till arbetsledningsuppgifter.

Ett intyg över motsvarighet för utländska examina och yrkeskvalifikationer inom byggande ska utfärdas av ett bemyndigat organ. Det kan i någon mån förenhetliga tolkningen av motsvarigheten, eftersom samma organ påvisar kompetensen i fråga om såväl inhemska som utländska

examina och kvalifikationer. För närvarande sköts uppgiften av Utbildningsstyrelsen på grundval av dess allmänna kompetens. De föreslagna bestämmelserna bedöms underlätta och tydliggöra utländska sakkunnigas möjligheter att få sin kompetens påvisad.

Förslaget har i praktiken positiva konsekvenser för rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen. Beslut om påvisande av kompetens fattas för närvarande projektvis i samband med behandlingen av bygglov. För den som påbörjar ett projekt är det i praktiken lättare att byta projekterare än att söka ändring i beslutet om kompetens och därigenom fördröja tillståndshandläggningen för projektet. Enligt propositionen ska kompetensen påvisas av ett bemyndigat organ genom ett separat beslut som personen i fråga kan söka ändring i. Det är en klar förbättring med tanke på rättsskyddet.

Propositionen har lindriga positiva effekter med tanke på arbetskraftens rörlighet och sysselsättningen. Den som påbörjar ett projekt kan genom ett intyg som är bindande för byggnadstillsynen få säker information om den sakkunnigas kompetens och kompetensnivå. Detta skulle också underlätta för sakkunniga eftersom de lättare kan söka sig till uppgifter som motsvarar deras kompetens. Intygsförfarandet kan också förbättra sysselsättningen för unga som befinner sig i början av sin karriär, eftersom de genom förfarandet kontinuerligt kan höja sin kompetensnivå. Intygsförfarandet kan påverka arbetskraftens rörlighet, eftersom det innebär att man inte är så beroende av den lokala myndighetens bedömningspraxis i fråga om kompetensen.

Påvisande av kompetens genom intyg kan ha en positiv inverkan på löneutvecklingen, eftersom arbetstagaren oberoende av arbetsgivare har möjlighet att genom intyg visa att hans eller hennes kompetensnivå har höjts. Det skulle bli mer lönsamt att utbilda sig, eftersom utbildningsresultaten kunde utnyttjas för att höja nivån på eller bredda området för kompetensen.

Möjligheterna att visa upp falska examens- eller erfarenhetsuppgifter minskar när intyg och kompetenser kontrolleras yrkesmässigt av ett organ som specialiserat sig på detta.

Konsekvenserna för informationssamhället är i någon grad positiva. För närvarande påvisas kompetenserna projektvis av cirka 280 byggnadstillsynsmyndigheter. Uppgifterna arkiveras projektvis i byggnadstillsynens filer. Uppgifterna samlas inte in på ett enhetligt sätt och i princip lämnas utredningar om examen och erfarenhet in separat i samband med varje projekt. Genom den föreslagna lagen bildas ett register över beviljade kompetenser. Registret förs av det behöriga organet och innehåller uppgifter om projekterarens eller arbetsledarens kompetens och nivå för kompetensen inom en viss uppgift. Avsikten är att det senare ska bildas ett riksomfattande register som en del av datasystemet för den byggda miljön. Det förutsätter dock att plattformen för datasystemet är klar och att det har skapats behövliga gränssnitt till de informationsystem som används av dem som beviljar intyg och av kommunerna.

Konsekvenserna för skyddet av personuppgifter bedöms vara neutrala. En betydande del av dem som arbetar med projektering av byggnader på heltid har frivilligt anslutit sig till och utnyttjat FISE Ab:s klassificeringssystem. Även om det intyg som FISE Ab utfärdar inte är bindande för byggnadstillsynsmyndigheten, har myndigheterna kunnat utnyttja systemet. Också en del av arbetsledarna har skaffat sig FISE-klassificering. Kompetenstjänstföretaget FISE Ab för ett kundregister (kompetensregister) med uppgifter om utbildning, arbetserfarenhet och kompetens hos sakkunniga som anslutit sig till systemet. I sin kompetensansökan till FISE Ab samtycker sökanden i regel till att hans eller hennes personuppgifter registreras och publiceras i det offentliga kompetensregistret.

I fortsättningen kan endast ringa projekterings- och arbetsledningsuppgifter skötas utan ett kompetensintyg som inhämtats hos ett organ som miljöministeriet bemyndigat. I fråga om skyddet

för personuppgifter följs den gällande regleringen, som behandlas närmare i kapitel 11. Kompetensregistret, som innehåller personuppgifter, är framför allt avsett för myndighetsbruk. Med samtycke av den registrerade kan uppgifterna i registret också ges en mer omfattande användning. Det är då inte fråga om massutlämnande som medför risker. En konkret nytta med tanke på den registrerades egna rättigheter är särskilt att man när ska påvisa kompetensen för myndigheten inte längre behöver separat sammanställa studieintyg och utredningar om praktiskt inhämtad arbetserfarenhet. Intyget ger också skydd mot att myndigheten utan tillräcklig rättslig grund ifrågasätter kompetensen hos de projekterare och arbetsledare som på varje svårighetsnivå tillsatts för ett byggprojekt.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Övrig lagstiftning

Under beredningen av propositionen utreddes det hur påvisande av kompetens, eventuella privata organ och intygssystem har reglerats i lagstiftningen. Jämfört med propositionen finns det alternativa regleringssätt i lagen om fordonsbesiktningsverksamhet, lagen om energicertifikat för byggnader och miljöskyddslagen. Som ett exempel på självreglering utreddes regleringen om heta arbeten.

5.1.1.1 Om fordonsbesiktning

Enligt lagen om fordonsbesiktningsverksamhet (957/2013) ordnas besiktningsverksamheten av en privat aktör som, om förutsättningarna uppfylls, har godkänts som innehavare av besiktningskoncession. Transport- och kommunikationsverket godkänner besiktningskoncession på ansökan. Besiktningen sköts av en besiktare, på vilken det ställs särskilda krav i lagen. Ett gemensamt krav för innehavaren av besiktningskoncession och besiktaren är tillförlitlighetskravet, och utgångspunkten är att man litar på att de är tillförlitliga. Tillförlitligheten kan kontrolleras på begäran, och Transport- och kommunikationsverket kan vid behov kontrollera tillförlitligheten. Transport- och kommunikationsverket övervakar att bestämmelserna i lagen iakttas. Verket ska övervaka verksamheten dels genom stickprov, dels genom inspektioner vart femte år. Innehavare av besiktningskoncession och vidareutbildningstillstånd ska utan dröjsmål underrätta Transport- och kommunikationsverket bland annat om personer som ansvarar för verksamheten byts och om andra betydande förändringar i verksamheten. Transport- och kommunikationsverket för ett register, besiktningsregistreringen, över innehavare av besiktningskoncession och över ärenden i anslutning till deras besiktningstjänst.

5.1.1.2 Upprättare av energicertifikat

Enligt lagen om energicertifikat för byggnader (50/2013) utser miljöministeriet en sammanslutning eller stiftelse som den som konstaterar behörigheten. Den som konstaterar behörigheten ska uppfylla de krav som ställs i lagen. Miljöministeriet kan bevilja tillstånd för viss tid eller tills vidare. Den som konstaterar behörigheten beviljar på ansökan tillstånd att upprätta energicertifikat, när den sökandes behörighet är i skick. Bestämmelser om de krav som ställs på den som upprättar energicertifikat finns i lagen. Behörigheten är giltig i högst sju år. Den som konstaterar behörigheten för in de i lagen angivna uppgifterna om den som upprättar energicertifikat för byggnader i registret över upprättare av energicertifikat för byggnader, om den som upprättar energicertifikatet har gett sitt samtycke till registreringen i enlighet med lagen om informationsystemet för byggnaders energicertifikat (147/2015). Registret förs av ARA. Enligt lagen om

energicertifikat för byggnader har miljöministeriet den högsta ledningen för tillsynen över efterlevnaden av lagen. Ministeriet utövar tillsyn över den som konstaterar behörigheten. ARA övervakar i övrigt att lagbestämmelser och föreskrifter följs.

5.1.1.3 Personer som hanterar skadliga gaser

I miljöskyddslagen (527/2014) föreskrivs det att den som arbetar med anordningar och system som innehåller sådana ämnen som avses i ozonförordningen eller bilaga I till F-gasförordningen ska visa sin kompetens i enlighet med den ifrågavarande förordningen. Bland annat den som arbetar inom branschen för släckanläggningar eller branschen för luftkonditioneringsanläggningar i motorfordon ska visa sin kompetens vid ett prov ordnat av ett sådant organ med tillräcklig sakkunskap som Säkerhets- och kemikalieverket har godkänt. Som organ med tillräcklig sakkunskap räknas läroanstalter inom dessa branscher, företag som svarar för certifieringen av personer och importörer av anordningar eller utrustning. För att ha rätt att ordna prov ska ett organ med tillräcklig sakkunskap uppfylla förutsättningarna för godkännande. Den som uppfyller kompetenskraven tilldelas ett intyg av Säkerhets- och kemikalieverket. Säkerhets- och kemikalieverket för ett register över verksamhetsutövare och personer som visat sin kompetens. I registret införs de uppgifter som anges i lagen. Verksamheten övervakas av tillsynsmyndigheten enligt miljöskyddslagen.

5.1.1.4 Kort för heta arbeten

Det föreskrivs inte i lag om det kort som krävs för heta arbeten. Enligt räddningslagen (379/2011) ska tillräckliga försiktighetsåtgärder vidtas vid heta arbeten eller när en reparation eller ett annat arbete medför avsevärd ökning av brandrisk eller risk för någon annan olycka. Enligt arbetarskyddslagen (738/2002) ska arbetet ordnas så att bland annat risken för eldsvåda eller någon annan olycka är så liten som möjligt, och arbetstagarna ska ges behövliga anvisningar bland annat med tanke på eldsvåda. Enligt statsrådets förordning om krav på säkerhet och hälsa på arbetsplatsen (577/2003) ska arbetstagarna ges behövliga anvisningar angående hanteringen av eld, utförande av brandfarligt arbete, hanteringen och förvaringen av eldfarliga eller explosiva ämnen. För heta arbeten har det genom självreglering utvecklats en utbildning genom vilken man får ett kort för heta arbeten och tillstånd att arbeta på en tillfällig arbetsplats för heta arbeten. Metallindustrins Standardiseringsförening har på initiativ av Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK) utarbetat standarden SFS 5900 Brandsäkerhet för heta arbeten. Syftet med utbildningen och tillståndet för heta arbeten är att säkerställa att den som utför arbetet har tillräcklig kompetens. Utbildningen strävar till att minska antalet storbränder, olyckor och skadestånd som orsakas av heta arbeten. Försäkringsbolagen kräver ett kort för heta arbeten genom att i sina skydds- och säkerhetsanvisningar ange egna krav på utförandet av heta arbeten. Verksamhet som strider mot en skyddsanvisning kan vara en grund för att sänka försäkringsersättningen eller förkasta kravet i ett skadefall. Utbildningen i heta arbeten styrs och utvecklas av kommittén för heta arbeten, och den ordnas av kursledare som registrerats av SPEK och som utbildats av Suomen Palopäällystöliitto - Finlands Brandbefälsförbund ry.

5.1.2 Beviljande av intyg åtskiljs från registerföring

Enligt propositionen ska ett organ som miljöministeriet bemyndigat granska projekterarens och arbetsledarens kompetens samt föra register över de kompetensintyg som organet beviljat. Enligt lagen om energicertifikat för byggnader ska den som påvisar behörigheten lämna uppgifter om den som upprättar energicertifikat till det register som ARA för. I det förfarande som föreslås i propositionen ska samma organ granska kompetensen och föra ett register över beviljade kompetensintyg. I enlighet med miljöministeriets beslut finns det cirka 30 olika kompetensråden för projekterare och arbetsledare. Antalet kompetensnivåer är fyra. För dem som upprättar

energicertifikat finns två behörighetsnivåer. Registerföringen är enkel och medför inte någon stor administrativ börda, till skillnad från den registerföring som föreslås i propositionen. Situationen förändras när datasystemet för den byggda miljön blir färdigt. På det systemets plattform kan det byggas upp ett riksomfattande register över de kompetenser enligt bygglagen som organen beviljat. Datasystemet kommer också att ha länkar till kommunernas byggnadstillsyn, vilket effektiviserar informationsförmedlingen. I inledningsfasen är det inte ändamålsenligt att skapa ett separat temporärt register för den offentliga förvaltningen.

5.1.3 Självregleringen inom branschen

För närvarande granskar byggnadstillsynen från fall till fall personens behörighet för en uppgift inom byggprojektet. Exempelvis FISE Ab har beviljat frivilliga kompetensintyg för att påskynda och underlätta granskningen av behörigheten för ett byggprojekt. Granskningen av kompetens och utfärdandet av kompetensintyg kunde byggas på självreglering och överföras till FISE Ab och liknande sammanslutningar. I propositionen anses det dock inte att självreglering är ändamålsenligt. Avsikten med kompetensintyget för projekterare och arbetsledare är att säkerställa att de har den yrkeskunskap som behövs för att sköta arbetet och att byggprojektet inte misslyckas på grund av bristande kompetens. Utifrån såväl inhemska som utländska erfarenheter har byggprojekterarna och arbetsledarna en central betydelse när det gäller att säkerställa att projekten är säkra och hälsosamma. Historien är full av fall där bostadsbyggnader, offentliga byggnader och köpcentrum har blivit mögelskadade, störtat samman eller brunnit på grund av grova fel i projekteringen eller genomförandet. Ofta har orsaken varit bristande kompetens hos de anlitade sakkunniga. Följderna faller i huvudsak på samhällets ansvar. Om det finns yrkeskunniga personer minimeras antalet misslyckade byggprojekt. Det vore också svårt att övergå till självreglering från reglering på lagnivå.

5.1.4 Det nuvarande förfarandet behålls eller verksamheten ordnas som en del av statsförvaltningen

Ett alternativ är att inte göra något. Byggnadstillsynen skulle också i fortsättningen från fall till fall granska projekterarens och arbetsledarens kompetens på basis av utredningar. I förslaget till bygglagen har frågan ordnats så att intygsförfarandet och granskningen av kompetensen sköts av en bemyndigad aktör.

Den uppgift som avses i propositionen kan koncentreras till en statlig myndighet. Granskningen av kompetenser är till sin volym så liten och kräver så ringa administrativ prövningsrätt att det inte är motiverat att skapa en ny funktion inom statsförvaltningen. Det är också mest ändamålsenligt att registerföringen överläts till det bemyndigade organet tills det har skapats en plattform i datasystemet för den byggda miljön och annan beredskap att föra ett register över kompetenser.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Det system som tillämpas i Finland och där byggnadstillsynsmyndigheten i samband med varje tillståndspliktigt projekt tar ställning till projekterarnas kompetens avviker från de allmänt tillämpade systemen. I de europeiska länder där det över huvud taget i lag ställs kompetenskrav på projekterare, visar projekteraren sin kompetens med ett certifikat eller motsvarande som han eller hon skaffar. Allmänt taget kan det konstateras att alla länder som förnyade sina system för byggnadstillsyn på 2010-talet betonar de certifierade aktörernas roll. Det gäller bland andra Irland, Island, Slovenien, Danmark och Estland. Certifikaten skaffas hos aktörer inom byggbranschen, såsom arkitekt- eller ingenjörskammare, eller hos privata certifieringsorganisationer. Fördelen med förfarandet är att tillståndsmyndigheten inte separat behöver undersöka förutsätt-

ningarna för behörigheten hos de olika projekterna i ett projekt. Det räcker med att projektören kan visa upp det certifikat som behövs. Certifikatet är vanligen tillgängligt för vem som helst i form av offentliga förteckningar.

Många europeiska länder har under de senaste åren brottats med ett politiskt tryck på att banta ned den offentliga sektorn. Så har fallet varit också i Finland. Byggnadstillsynen sköts på många olika sätt också på grund av olika länders kulturella utgångspunkter. Inom den tekniska besiktningens verksamheten för byggande går trenden mot att stärka den privata besiktningens verksamheten. Målet är egentligen inte att minska tillsynen, utan snarare att betona behovet av att förbättra kvaliteten på byggandet och skapa ett tryck på de ansvariga aktörerna att åstadkomma ett mer felfritt slutresultat av byggande och reparationer. Det anses att det allmänna ska fokusera på riskfyllda objekt och på att det i projekten endast anlitas kompetenta projekterare och andra sakkunniga.

Nedan beskrivs praxis i olika europeiska länder för att konstatera kompetenser inom byggande. Dessa metoder kan dock inte i oförändrad form tillämpas på situationen i Finland. Huvudregeln är att kompetensen ska fastställas separat från projekten. Hur kompetensen konstateras beror också i hög grad på att projekterna och arbetsledarna har olika ansvar i olika länder. Det sätt som tillämpas i den föreslagna lagen motsvarar i fråga om ansvar Finlands nuvarande praxis, och det har inte ansetts ändamålsenligt med en mer omfattande förändring. Exempelen från andra länder har getts endast i beskrivande syfte, och det förfarande som föreslås i denna proposition baserar sig i så stor utsträckning som möjligt på nuvarande praxis i Finland.

5.2.1 Sverige

Sveriges motsvarighet till vår markanvändnings- och bygglag, plan- och bygglagen (PBL), är från 2010. Lagen kompletteras av en förordning, plan- och byggförordningen (PBF). Byggbestämmelser finns också i den centrala myndigheten Boverkets regelsamling, Boverkets byggregler (BBR). Det finns alltså reglering på tre nivåer: lagen, den kompletterande förordningen och byggbestämmelserna. Till stöd för tillämpningen av lagen, förordningen och föreskrifterna publicerar Boverket mycket material i form av anvisningar och olika utredningar.

Byggherren har, på samma sätt som i Finland, ett omfattande ansvar även för byggnadsåtgärder som inte kräver lov. Ansvaret omfattar hela lagsstiftningen om byggande. En skillnad jämfört med Finland är dock att det för myndighetens del inte har föreskrivits någon princip om proportionell tillsyn. I Sverige har det inte ställts några särskilda behörighetskrav för projekterare. Frågan har dock diskuterats. Frågan har granskats inte bara med tanke på näringsfriheten utan också med tanke på att byggherren också annars antas förstå att anlita kunniga projekterare. Samtidigt krävs det dock certifiering av kontrollansvariga (motsvarande ansvarig arbetsledare i Finland) och sakkunniga (utomstående sakkunnig i Finland). De kontrollansvariga och de sakkunniga certifieras centralt av en ackrediterad certifieringsorganisation.

I Sverige ansvarar oberoende kontrollansvariga för besiktningar i olika faser av byggandet. De försäkrar genom sina intyg att de handlar i enlighet med författningar och föreskrifter och iakttar god byggnadssed. De byggnadsfaser som ska granskas avtalas vid ett inledande möte. För tillsynen under byggnadstiden ska den som påbörjar ett byggprojekt utse en privat, legitimerad och certifierad kontrollansvarig. Den kontrollansvarige ska ha ett personligt certifikat över sin kompetens. Certifikatet ska vara beviljat av en ackrediterad certifieringsorganisation. Den kontrollansvarige ska redan i början av byggandet göra upp en kontrollplan för projektet tillsammans med byggherren och se till att planen följs under byggtiden. Kontrollplanen ska bland annat innehålla uppgifter om vilka kontroller som ska utföras och vem som ska utföra dem. Kontrol-

lansvariga sköter kontakterna till certifierade yrkesutövare inom olika branscher som utför kontroller av byggprestanda i området, däribland vvs-kontroller. Den kontrollansvarige ska också avge ett utlåtande som underlag för slutbeskedet när byggarbetena är färdiga. I utlåtandet intygar den kontrollansvarige att man har förfarit på överenskommet sätt vid byggandet och att behövliga kontroller har utförts korrekt. Om det har gjorts mindre ändringar som avviker från bygglovet, ska den kontrollansvarige meddela detta i utlåtandet. För större ändringar krävs alltid förhandstillstånd av byggnadstillsynen. Den kontrollansvarige svarar för tillståndsansökan.

5.2.2 Norge

Norges planläggnings- och bygglag (*lov om planlegging og byggesaksbehandling, plan- og bygningsloven PBL*) är från 2008. För tillståndspliktiga byggprojekt krävs en part som ansvarar för ansökan (*ansvarlig søker*), ansvariga projekterare (*ansvarlig prosjekterende*), en part som ansvarar för utförandet (*ansvarlig utførende*) och en part som ansvarar för tillsynen (*ansvarlig kontrollerende*). För att förbättra kvaliteten på byggandet utvecklades på 1990-talet ett system där företag inom byggsektorn centraliserat började klassificeras och godkännas för projekt på olika nivåer. Klassificeringssystemet har sedermera modifierats, men byggföretagen kan fortfarande ansöka om ett klassificeringsbaserat godkännande hos en statlig myndighet (*direktoratet for byggkvalitet*) för tre år i sänder. När klassificering söks beaktas bland annat hur företaget uppfyller de krav som ställs på åtgärderna och de anställdas utbildning och tillförlitlighet samt erfarenhet (PBL § 23–8).

Till skillnad från Sverige och Finland ska tillståndet sökas av ett företag inom byggbranschen eller en ansvarig projekterare, förutom när ansökan gäller egnahemshus och fritidsbyggnader som uppförs för eget bruk. Kommunerna har inom de gränser lagen sätter möjlighet att befria den som påbörjar ett projekt från skyldigheten att anlita en ansvarig sökande. Vid sidan av det centraliserade godkännandet finns det ett lokalt kommunalt godkännande. Det lokala godkännandet ersätter det frivilliga centraliserade godkännandet.

Projekteringsuppgifterna är indelade i tre svårighetsklasser. Den kompetens som krävs av projekterare och kontrollerande bedöms utifrån hur svåra uppgifterna är och hur allvarliga följder felet kan leda till (*forskrift om byggesak, 9–3 §*). Kompetensen ska påvisas vid ansökan om antingen ett centraliserat eller ett lokalt klassificeringsgodkännande. Det centraliserade godkännandet täcker 14 olika delområden av planeringen i alla tre svårighetsklasserna. Systemet certifierar inte enskilda projekterare, utan det är fråga om antingen centraliserat eller lokalt godkännande av organisationer. Organisationen ska genom dokumentation visa att ledningssystem, verksamhetskultur, förvärvade erfarenheter och organisationens personal uppfyller de krav som ställs. I det lokala godkännandet måste organisationen visa att den som utför projekteringsuppgifter eller andra uppgifter har den utbildning och erfarenhet och de faktiska möjligheter som krävs för att inom organisationen sköta uppgiften på behörigt sätt (behörighet).³

³ Minna Mättö: Promemoria till riksdagens revisionsutskott 16.4.2013; Lauri Jääskeläinen: Kansainvälinen kehitys 5.1.2018 (miljöministeriet); Lauri Jääskeläinen: Onko eurooppalaista rakennusvalvonnan mallia? RY Rakennettu Ympäristö 4/2015 s. 25–29.

5.2.3 Danmark

Danmark har skilda lagar för planläggning respektive byggande. Bygglagen (*Byggeloven*) är från 2010. *Byggningsreglementet* (BR) preciserar och konkretiserar de tekniska kraven på byggande. De tekniska föreskrifterna omfattar 21 delområden. Det gällande reglementet (BR18) trädde i kraft den 1 januari 2018.

BR18 överförde den tekniska granskning som hade hört till de kommunala myndigheterna på certifierade aktörer. Byggnaderna är indelade i fyra olika kravnivåer (*konstruktionsklasse* (KK). Klassificeringen baserar sig i stor utsträckning på de skadliga följder som en skada på en byggnad kan medföra för människor, egendom eller miljön. När klassificeringen av en byggnad bedöms beaktas också objektets komplexitet, sedvanlighet och huruvida traditionella eller mindre vanliga planeringslösningar används.⁴ I de olika klasserna ställs det olika krav på certifierade specialprojekterare som ska användas i projektet. En certifierad statiker ska säkerställa att brand- och konstruktionsföreskrifterna iakttas.

Närmare bestämmelser om certifieringsprocessen finns i Trafik-, Bygge- och Boligstyrelsens författning BEK nr. 1616 (*Bekendtgørelse om bygningsreglement 2018*) samt anvisningar om detta (Bolig- og Planstyrelsen). Certifieringen gäller personer som måste ha dokumenterad utbildning och erfarenhet. Certifieringen sköts av organisationer ackrediterade av DANAK (Den Danske Akkrediteringsfond). Certifieringsorganisationerna ska övervaka de certifierade sakkunnigas verksamhet på grundval av den information som lämnas till dem.

I fråga om andra tekniska föreskrifter än föreskrifter om brand och konstruktion ska den som påbörjar ett byggprojekt kunna visa att föreskrifterna har iakttagits. Kommunerna kontrollerar genom stickprov att dokumentationen har skötts korrekt.

5.2.4 Tyskland

De 16 tyska delstaterna har egna parlament och relativt omfattande lagstiftningsbehörighet. Till skillnad från markanvändningsplaneringen, som omfattas av en förbunds lag (*Baugesetzbuch*), regleras byggandet separat i varje delstat. För att harmonisera författningarna om byggande i delstaterna finns en så kallad modellbyggnadsordning (*Musterbauordnung für die Länder der Bundesrepublik Deutschland*). Delstaternas ”byggnadsordningar” kallas antingen *Bauordnung* eller *Landesbauordnung*.

Det oberoende utomstående inspektionsingenjörssystemet (*Prüfingenieur*), som utvecklades på 1920-talet för mer krävande byggnadstekniska konstruktioner, har under 2000-talet fått en kraftigt minskad roll. Brandenburg är den enda delstaten som i mer omfattande grad fortfarande förutsätter att en *Prüfingenieur* anlitas. *Prüfingenieur*ssystemet skapades ursprungligen för att säkerställa konstruktionernas säkerhet (statik). Besiktningsingenjörernas verksamhetsfält utsträcktes i slutet av 1990-talet mer till byggnadsteknik i allmänhet samt till brandsäkerhet. *Prüfingenieur* är en egenföretagare som särskilt godkänts för denna uppgift av myndigheterna. För godkännande krävs bland annat minst 10 års erfarenhet av byggnadsobjekt på den mest krävande nivån samt ekonomiskt och annat oberoende.

⁴ Sven Thelandersson & Jan Wikström: Offentliga kontrollsystem i den svenska byggprocessen i jämförelse med några andra länder. Tekniska Högskolan i Lund, 2020.

Enligt modellbyggnadsordningen får en tillståndsansökan undertecknas endast av arkitekter eller ingenjörer. Arkitektyrket är noggrant reglerat och baserar sig på godkännande av en arkitektkammare. Detsamma gäller ingenjörerna, som har sina egna kammare. Båda yrkena regleras genom särskild lagstiftning (*Architekten- und Ingenieursrecht*). Huvudprojekteraren (*Objektplaner*) har ett strikt civilrättsligt och offentligrättsligt ansvar.

5.2.5 England och Wales

I England och Wales har det sedan 1984 funnits privat inspektionsverksamhet (*Approved Inspector*) som alternativ till den offentliga, kommunala byggnadstillsynen. Såväl en fysisk person som ett företag kan vara Approved Inspector. Registrering av Approved Inspector söks hos *CICAIR Limited*, som är en underorganisation till *Construction Industry Council*. Godkännandet är i kraft fem år åt gången. Godkännandet förutsätter en obligatorisk ansvarsförsäkring.

Privata inspektörers befogenheter är mer begränsade än offentliga inspektörers. Om en Approved Inspector bedömer att byggnadsarbetet inte motsvarar byggbestämmelserna, ska kommunen informeras om bristerna. Systemet *Competent Person Scheme* gör det möjligt för en sakkunnig eller organisation som inkluderats i systemet att själv godkänna sitt arbete (*self-certify*). Systemet är avsett för mindre åtgärder, såsom förbättring av värmeisoleringen, fönsterrenoveringar och vissa vvs-arbeten.

Byggbestämmelserna, *Building Regulations*, ställer för närvarande inga specifika kompetenskrav på byggnadsprojekterarna. *The Construction Regulations 2015* innehåller endast allmänna bestämmelser om projekterares, entreprenörers och byggnadsarbetares kompetens, och bestämmelserna fokuserar främst på arbetarskyddet och inte på slutresultatet av arbetet. Branden i Grenfell Tower (14.6.2017) ledde till omfattande utredningar i England. Våren 2022 publicerades ett utkast till detaljerade kompetenskrav för projekterare och entreprenörer. Bestämmelserna utsträcks också till organisationerna, som förutsätts ha förmåga att sköta sina uppgifter på behörigt sätt. Bestämmelserna ska kompletteras med anvisningar utfärdade av regeringen. Förslaget baserar sig på en grundlig rapport om Grenfell-brandens.⁵

5.2.6 Irland

Den offentliga byggnadstillsynen i Irland inleddes först 1992. År 2014 genomfördes en översyn av byggnadstillsynen. Den bärande idén med reformen är att man från första början är skyldig att koppla kompetenta och behöriga aktörer till ett projekt. Projekterarna och de som ansvarar för genomförandet av arbetet ska vara organiserade och certifierade. Ingenjörs- och arkitektorganisationerna har befullmäktigats att fungera som certifieringsorganisationer.

En certifierad expert måste ha gått igenom allt material som lämnas till myndigheterna. Även den som ansvarar för byggnadsarbetet ska uppfylla behörighetskraven. Den kontroll som myndigheten utför under byggtiden utgörs av stickprov och fokuserar på de punkter som på förhand bedömts som risker. I övrigt sköts tillsynen av privata certifierade inspektörer. Tillsynsprocessen sker via den riksomfattande elektroniska plattformen *Building Control Management System*, BCMS.

Arkitektyrket är skyddat och den som utövar yrket ska vara registrerad hos en branschorganisation. Också byggarbetarna omfattas av obligatorisk registrering, vilket det föreskrivs om i lag

⁵ Dame Judith Hackitt: Building a Safer Future. Independent Review of Building Regulations and Fire Safety. Final Report, May 2018.

(*The Construction Register Ireland Bill 2017*). Registret förs av Construction Industry Federation, som leds av en direktion med tio medlemmar. Fem av direktionsmedlemmarna utnämns av industrin och fem av ministeriet. Även ordföranden utnämns av ministeriet.

5.2.7 Nederländerna

Byggnadstillsynen har reformerats också i Nederländerna. Målet med reformerna är i stort sett detsamma som i Irland, det vill säga att höja byggkvaliteten. Det finns också likheter i metoderna, eftersom vissa uppgifter överförs till auktoriserade privata aktörer. Den holländska reformen har ett starkt samband med reformen av hela miljölagstiftningen, som präglas av principen om ett enda serviceställe. Byggnadstillsynsreformen avses träda i kraft vid ingången av 2023, samtidigt som miljö- och planläggningsreformen.⁶

Byggherrarna ska åläggas att anlita en oberoende och certifierad övervakare för projekt. Uppgiften är att bedöma de risker som ingår i byggnadsplanen och att under byggnadsarbetet se till att föreskrifterna iakttas. Beställarens och kundens ställning stärks med tanke på dolda byggfel.

Reformen har beretts i över tio år och det har gjorts omfattande bakgrundsutredningar.⁷ I fortsättningen ska lokalförvaltningen övervaka kompetensen hos certifierade privata inspektörer. Om genomförandet inte motsvarar bestämmelserna, ska den offentliga makten reagera på bristerna.

5.2.8 Frankrike och Belgien

I Frankrike och Belgien baserar sig den tekniska besiktningen på försäkringar och privata inspektionsorgan. I Frankrike har fel- och ansvarsförsäkringar länge varit obligatoriska. I Belgien föreskrevs det 2017 att obligatorisk försäkring ska gälla bostadsobjekt där en tioårig försäkring täcker väsentliga fel i byggnadens stomme och statiska hållfasthet. Försäkringsbolagen anlitar privata inspektionsorgan för att inte behöva betala försäkringsersättningar. Det huvudsakliga syftet med den tekniska inspektionen är därmed riskhantering.⁸ Detta leder ofta till standardiserade och beprövade lösningar. I Frankrike godkänns nya tekniska lösningar genom ett system kallat *contrôle technique*. Systemet infördes efter andra världskriget. Det finns cirka fyrtio privata ackrediterade inspektionsorgan som utför uppgifter inom *contrôle technique*.

Arkitekten har en viktig roll både i Frankrike och i Belgien. Även om lagstiftningen inte förutsätter att en arkitekt anlitas, är det i praktiken norm till följd av de försäkringar som behövs. Utan försäkringar är det inte möjligt att få finansiering för byggnadsprojektet, och försäkringsbolagen förutsätter yrkeskunniga projekterare. Utan privata inspektörer och inspektionsorgan kan byggprojekt inte genomföras i Frankrike. I Belgien är det inte obligatoriskt med teknisk

⁶ Lauri Jääskeläinen: Alankomaiden miljoonaohjelma. RY Rakennettu Ympäristö 2/2019 s. 62–65.

⁷ Bland annat Frits Meijer – Henk Visscher: *Deregulation and Privatization of European building-control systems*. 2006. Jeroen van der Heijden – Henk Visscher – Frits Meijer: *Shifting Responsibilities in Building Control in the Netherlands: a Historical Perspective*. TU Delft 2006. Visscher – Meijer: *Certification of Building Control in the Netherlands*. Building Research Journal 2007. Ministerie van Infrastructuur en Milieu: *Explanatory Memorandum. Environment and Planning Act 23.3.2016*.

⁸ Lauri Jääskeläinen: *Rakennusvalvonta Euroopassa hakee rooliinsa*. RY Rakennettu Ympäristö 4/2018 s. 52–56. Jonas Deman: *Building Control Systems and Technical Control Activities in Belgium, The Netherlands, Sweden and France*. Técnico Lisboa. 2013, s. 57–58.

kontroll, men för att finansiella krav och försäkringskrav ska uppfyllas krävs det i allmänhet att inspektörer på olika nivå och med olika kvalifikationer anlitas.

6 Remissvar

6.1 Responser i utlåtandena

Utkastet till proposition med förslag till lag om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande var på remiss mellan den 1 juli och den 31 augusti 2022. Utlåtande begärdes av 56 sammanslutningar, varav 24 lämnade utlåtande. Sju av sammanslutningarna meddelade att de inte lämnar utlåtande. Dessutom erhöles utlåtande av nio andra instanser. Sammanlagt inkom alltså 33 utlåtanden.

Remissinstanserna förhöll sig i princip positiva till revideringen av påvisandet av behörighet. Det ansågs bland annat positivt att kompetensen hos personer och företag utvecklas och att beställaren får möjlighet att skaffa den sakkunskap som projektet kräver. Remissinstanserna understödde i princip lagutkastets mål, det vill säga ett separat påvisande av kompetensen, som syftar till att minska arbetsbördan för kommunernas byggnadstillsyn och förenhetliga den bedömning av behörighet som görs i samband med bygglov. Dessutom förtydligas enligt remissinstanserna rättsskyddet för projekterarna och arbetsledarna, eftersom det blir möjligt att begära omprövning av organets beslut och även överklaga hos förvaltningsdomstolen. En del av remissinstanserna ansåg att även om de i och för sig kunde stödja reformen, måste det reserveras en tillräckligt lång övergångsperiod för att den ska kunna genomföras på ett lyckat sätt. En del av remissinstanserna ansåg att revideringen är onödig jämfört med nuläget.

Många remissinstanser ansåg det vara särskilt problematiskt att det inte hade reserverats en tillräckligt lång övergångsperiod för genomförandet. Utan en övergångsperiod kan systemet för påvisande av behörighet bli överbelastat. Ett problem kan bli att de frivilliga behörigheter som påvisats innan lagen trätt i kraft upphör när den nya lagen träder i kraft och behandlingen av behörigheter i organen därför kan bli överbelastad. Övergångsperioden bör vara tillräckligt lång för att ändringen ska kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt. Övergångsbestämmelsen sågs över för att minska de problem som lyftes fram i utlåtandena.

Motstridig respons erhöles om förslaget att miljöministeriet ska granska motsvarigheten för utländska examina. En del av remissinstanserna, inklusive Utbildningsstyrelsen, ansåg det vara bra att motsvarigheten i fortsättningen bedöms vid miljöministeriet. En del av remissinstanserna ansåg däremot att uppgiften borde skötas av Utbildningsstyrelsen. Konstaterandet av att utländska examina inom byggande motsvarar varandra överförs till miljöministeriet, när projekterings- och arbetsledningsuppgifter inom byggande i och med kravet på intyg i förslaget till bygglag blir ett sådant reglerat yrke som avses i lagen om yrkeskvalifikationer.

Responser på förslaget till bygglag kunde inte beaktas i denna proposition. Inte heller utlåtandena om Utbildningsstyrelsen påverkade förslagets innehåll, eftersom Utbildningsstyrelsens behörighet enligt yrkeskvalifikationslagen är sekundär i detta fall. Genom bygglagen blir behörigheterna för projekterings- och arbetsledningsuppgifter reglerade yrken enligt yrkeskvalifikationslagen, och på basis av detta är miljöministeriet ansvarigt ministerium.

Skydd för personuppgifter

Justitieministeriet fäste i sitt yttrande uppmärksamhet vid att också miljöministeriet behandlar personuppgifter när det bemyndigar organ och beviljar intyg. Justitieministeriet konstaterade i

sitt yttrande att utnyttjandet av det nationella handlingsutrymmet bör beskrivas mer exakt och att det bör fästas uppmärksamhet vid att den föreslagna bestämmelsen är tydlig och att motiveringarna till den är heltäckande. Propositionsutkastet bör enligt justitieministeriet vid den fortsatta beredningen kompletteras så att det också i lagförslaget paragraf om ansökan om att bli bemyndigat organ konstateras att paragrafen innehåller bestämmelser som preciserar dataskyddsförordningen och att det tydligt ska framgå att det nationella handlingsutrymmet utnyttjas. Utnyttjandet av det nationella handlingsutrymmet bör beskrivas separat för varje bestämmelse både i specialmotiveringen och i motiveringen till lagstiftningsordningen. Vid den fortsatta beredningen bör utkastet till proposition enligt justitieministeriet också innehålla en bedömning av huruvida den föreslagna regleringen på det sätt som förutsätts i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen är förenlig med ett allmänt intresse och är proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. På motsvarande sätt bör det av propositionsutkastet framgå varför den föreslagna regleringen med beaktande av grundlagsutskottets ovannämnda utlåtandep Praxis anses nödvändig. Flera remissinstanser, inklusive justitieministeriet, ansåg i fråga om paragrafen om intyg att bestämmelsen om att miljöministeriet kan utfärda närmare anvisningar om intygets form och innehåll är onödig, eftersom en myndighet inom sitt lagstadgade uppgiftsområde kan meddela anvisningar utan särskilt bemyndigande och det inte bör föreskrivas om bemyndigande att meddela anvisningar. Justitieministeriet fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att det i utkastet till proposition inte togs in någon närmare bedömning av konsekvenserna för skyddet av personuppgifter. Vid den fortsatta beredningen bör propositionsutkastets konsekvensbedömning kompletteras framför allt med tanke på den registrerades rättigheter och friheter och redogöra för de fördelar och risker som behandlingen medför. Uppmärksamhet bör fästas vid att personuppgifter i fortsättningen behandlas av någon annan än en myndighet och att personuppgifter i fortsättningen behandlas i flera register som förs av privata organ. Uppmärksamhet bör också fästas vid att uppgifterna i registren uppenbarligen görs allmänt tillgängliga i datanätet. Behandling av personuppgifter i flera informationssystem och publicering av uppgifter på internet kan medföra större risker och hot för den registrerade.

Vid den fortsatta beredningen fogades till lagförslaget paragraf om ansökan om att bli bemyndigat organ och till både specialmotiveringen och motiveringen till lagstiftningsordning ett konstaterande av att paragrafen innehåller bestämmelser som preciserar dataskyddsförordningen och enligt vilka det nationella handlingsutrymmet utnyttjas samt en hänvisning till artikel 6.3 i dataskyddsförordningen. Bestämmelsen i lagförslaget paragraf om intyg, där miljöministeriets möjlighet att ge närmare anvisningar behandlades, har strukits som onödig vid den fortsatta beredningen. Avsikten är inte att uppgifterna i registren ska göras allmänt tillgängliga i datanätet och därmed kommer de risker som är förenade med detta inte att realiseras. För att uppgifterna ska kunna publiceras i större omfattning krävs personens samtycke. I miljöministeriets beslut om bemyndigande ska det i enlighet med den allmänna lagstiftningen säkerställas att skyddet för personuppgifter är förenligt med bestämmelserna och att registerföringen uppfyller de krav som ställs på offentliga register.

Bemyndigat organ

Många remissinstanser uttryckte oro över organets oberoende och över huruvida antalet oberoende organ är tillräckligt i ett land av Finlands storlek. Kouvola stad ansåg det vara bra att tjänsteansvar åläggs. Rakli ry ansåg att det i propositionen förblev oklart vem tjänsteansvaret skulle gälla. Flera remissinstanser fäste uppmärksamhet vid hänvisningen till god byggnadssed som en grund för påvisande av behörighet i motiveringen till lagförslaget paragraf om avbrytande av verksamheten. Vid den fortsatta beredningen har god byggnadssed strukits ur grunderna. För flera remissinstanser förblev det oklart vem som skulle ansvara för att säkerställa riktigheten i de utfärdade kompetenserna, om aktörens bemyndigande återkallas på grund av

missbruk. Det förblev också oklart vem som ska övervaka organens verksamhet. En del remissinstanser ansåg det viktigt att det finns flera organ som utfärdar intyg. Det är viktigt att det i fråga om kompetensintyg inte uppstår en monopolställning där det också finns risk för att priset på intygen stiger. Samtidigt bör man också se till att kompetensen fastställs enligt enhetliga kriterier. Remissinstanserna betonade också att bedömningen av kompetenser måste vara jämlik även om det finns flera organ.

FISE Ab fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att det i ansvarsfrågorna är väsentligt att upptäcka den rätta instans som utövar offentlig makt när kompetensansökningarna behandlas och beslut fattas. Flera remissinstanser ansåg att det i lagförslaget bör preciseras om sakkunniga endast avser personalen vid ett bemyndigat organ eller om tjänsteansvaret också gäller medlemmarna i de kompetensnämnder som består av sakkunniga inom byggbranschen. Dessutom frågade en remissinstans hur noggrant det branschspecifika kravet på personalens utbildning och erfarenhet bör avgränsas, eftersom det är kompetensnämndernas sekreterare och medlemmar som har sakkunskap om beviljande av kompetens. Av lagförslaget framgår inte heller om bemyndigandet gäller tills vidare eller för viss tid. Flera remissinstanser önskade att lagförslaget ska innehålla noggrannare kvalitetskrav på de bemyndigade organen och på de personer som deltar i påvisandet av kompetens. Person- och företagsbedömning SETI Ab konstaterade i sitt utlåtande att 3 § 3 mom. 3 punkten i den föreslagna lagen begränsar beslutsfattandet om beviljande av kompetensintyg till enbart en sakkunnignämnd. Genom en sådan lagtext utesluts eventuella kompetensbedömningsorgan som för den egna personalen har ett FINAS-ackrediterat kvalitetssystem/kvalitetsanvisning för de förfaranden och rutiner som leder fram till ett beviljande. För den fortsatta beredningen önskades det att man överväger om detta är ändamålsenligt. Om det i punkt 3 avses en nämnd som ska övervaka verksamheten, bör lagförslaget textformuleras så att den bättre beskriver detta. En remissinstans ansåg att det vore mer ändamålsenligt att redan i paragrafen om bemyndigat organ nämna de uppgifter som ska ingå i ansökan om att bli organ och i paragrafen om ansökan om att bli organ endast hänvisa till den tidigare paragrafen. Med tanke på likabehandlingen av sökandena ansågs det i flera lagparagrafer finnas problem med ordalydelsen. Kouvola stad ansåg att eftersom det är viktigt för sökanden att intyget utfärdas snabbt, bör det eventuellt på förordningsnivå fastställas en tidsfrist inom vilken intyget ska behandlas. En sådan tidsfrist kunde vara exempelvis 14 dygn. Avvikelse från detta kunde göras genom att meddela sökanden i det fall att det krävs tilläggsutredning i ärendet på grund av bedömningens komplexitet.

Vid den fortsatta beredningen har det fästs uppmärksamhet vid att beslutsfattarnas och organets ansvar i fråga om utövning av offentlig makt bestäms utifrån den allmänna lagstiftningen och att det inte har setts något behov av ändringar i fråga om dessa. Miljöministeriet övervakar verksamheten också i fråga om iakttagandet av behandlingstiderna. Likabehandlingen i verksamheten och i fråga om kompetenser samt enhetligheten i verksamhetssätten övervakas enligt lagförslaget av miljöministeriet, som vid behov har möjlighet att meddela anvisningar.

I bestämmelserna har nämndeförfarandet strukits som beslutssätt. Med hänsyn till beslutens offentliga karaktär kan säkerställandet av kvaliteten på innehållet och likabehandlingen verifieras på mångsidigare sätt och dessa sätt presenteras som en del av kvalitetssystemet. Beslutet om beviljande av intyg fattas av en person som är anställd hos ett auktoriserat organ och som har tillräcklig kompetens.

Utfärdande av intyg, intyg och mottagare av intyg

Finlands Fastighetsförbund understödde den föreslagna maximitiden på sju år för intygens giltighet, medan flera andra remissinstanser ansåg att en tidsfrist för intygens giltighet är onödig.

Arbetsmängden och resurskraven för påvisande av kompetens är lika stora oberoende av intygets giltighetstid. Enligt Finlands Arkitektförbund är ett mer fungerande alternativ att erbjuda projektspecifik kompetensbedömning och registrering, om syftet är att underlätta den ekonomiska bördan för engångsbygggherrar eller projekterare och arbetsledare med uppgiften som bisyssla. Då gäller den påvisade kompetensen och registreringen under hela projektets längd och det finns ingen risk för att intyget går ut till exempel på grund av att genomförandet av projektet fördröjs. I praktiken gäller detta svårighetsklassen sedvanliga projekterings- och arbetsledningsuppgifter. Efter remissbehandlingen konstateras det att den vanligaste giltighetstiden för kompetensintyg inom branschen är sju år. Enskilda projekterings- och arbetsledningsuppgifter utförs i praktiken endast i sedvanliga projekt, där det inte krävs erfarenhet. Då är prövningen något mindre, vilket kan beaktas när avgifterna övervägs i enlighet med självkostnadsprincipen.

Finlands Fastighetsförbund ansåg att indelningen i fyra svårighetsklasser är bra. Det understöddes också att samma person kan ha flera kompetenser inom olika projekterings- eller arbetsledningsområden. Flera remissinstanser ansåg att det bör vara möjligt att återkalla kompetensen för viss tid också om en person upprepade gånger försummar sin skyldighet som projekterare eller arbetsledare till exempel på grund av likgiltighet. Propositionen bör också kompletteras med en möjlighet att återkalla kompetensen om det allmänna konstaterar att personen är inkompetent eller på något annat sätt bevisligen inte handlar professionellt, till exempel de besiktningsmän som dömts till straff och som efter domarna inte längre har behörighet. Vid den fortsatta beredningen ansågs det att grunderna för återkallande ska vara begränsade på grund av det grundlagsenliga skyddet för utövande av yrke.

Kommunförbundet konstaterade att den föreslagna ändringen i någon mån kommer att underlätta byggnadstillsynens arbete. I och med lagreformen behöver projekterarnas och arbetsledarnas kompetens inte längre bedömas separat annat än i mycket krävande och exceptionellt krävande objekt. Kompetensintyget påskyndar behandlingen av tillstånd, eftersom det inte längre behövs någon förhandsbedömning av personens kompetens för uppgiften i fråga. Förfarandet underlättar också arbetet för projekterare och arbetsledare. Person- och företagsbedömning SETI Ab ansåg att det är mer ändamålsenligt att uppgiften om intygsinnehavarens hemvist, som enligt 10 § 3 mom. ska framgå av intyget, i stället införs i registret, eftersom hemorten kan ändras under intygets giltighetstid. Det vore bra att utarbeta en separat förordning om kompetensbedömningen, varigenom de olika organens bedömningsarbete skulle vara av så jämn kvalitet som möjligt och ackreditering genom FINAS skulle möjliggöra tillräckligt jämlika utgångspunkter för en oberoende och tillförlitlig bedömning av kompetensen.

Arbets- och näringsministeriet konstaterade i sitt utlåtande att arbets- och näringsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet i samband med den parlamentariska beredningen av systemet för kontinuerligt lärande håller på att bygga upp nya förfaranden och digitala verktyg. Med hjälp av dessa kan individers tidigare förvärvade och nya kompetenser synliggöras och bättre än för närvarande utnyttjas såväl för att lösa matchningsproblemen på arbetsmarknaden som vid planeringen av olika alternativ för utveckling av individers kompetens. Det är således ytterst viktigt att identifiera och erkänna befintlig kompetens och dokumentera den förvärvade kompetensen. Därför ansåg arbets- och näringsministeriet att det i samband med lagberedningen är särskilt viktigt att också fästa uppmärksamhet vid att dokumentationen av kompetenser som hänför sig till byggande och kompetensintyg som beviljas individer genomförs så att individerna utifrån mydata-principen kan utnyttja dokumenten över kompetenser i olika elektroniska tjänster som hänför sig till studier eller jobsökning, såsom tjänsterna Työmarkkinatori.fi eller Opin-topolku.fi eller kommande nya tjänster. Denna princip bör också omfatta miljöministeriets skyldighet att utfärda intyg över motsvarighet för utländska examina enligt lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015). I lagförslaget begränsas inte utvecklandet av tilläggstjänster

som baserar sig på personens samtycke. Det betonas dock att det ska göras åtskillnad mellan tilläggstjänsterna och den kompetens som bestäms enligt den föreslagna lagen.

Anmärkningar som gäller miljöministeriet

L Arkkitehdit Oy fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid huruvida miljöministeriet har resurser att sköta den föreslagna uppgiften och att övervaka och föra register över behöriga utfärdare av kompetensintyg. Remissinstanserna understödde att ministeriet är den myndighet som utövar tillsyn över organen. Tillsynen ska vara objektiv och oberoende, och genomförandet av den ska garanteras genom myndighetskontroll. Samma myndighet bör ha tillräckliga resurser och medel för att ingripa när missförhållanden uppdagas. Flera remissinstanser ansåg att miljöministeriet bör säkerställa att när det beviljar kompetensintyg ska använda sig av sakkunskap på samma nivå som motsvarande organ förutsätts ha. Finlands Arkitektförbund ansåg att det i lagen bör skrivas in vad som i detta sammanhang avses med personal med behörighet i fråga om utbildning och erfarenhet. I fråga om sökande av ändring i beslut om kompetens bör det i lagen också skrivas in bestämmelser om förfarandet för sökande av ändring i miljöministeriets beslut. Rakennusinsinööri ja -arkkitehdit RIA ry önskade att det till bestämmelsen om miljöministeriets möjlighet att utfärda intyg av särskilda skäl fogas en precisering av vilka dessa särskilda skäl kan vara.

LVI-Tekniset Urakoitsijat LVI-TU ry ansåg det vara ytterst exceptionellt att miljöministeriet i förarbetena till lagförslaget har hänvisat till tjänster som tillhandahålls av en viss kommersiell aktör vars namn ofta förekommer i dokumentet. Enligt lagförslaget ska miljöministeriet också ha behörighet att besluta om ett bemyndigat organ. I förarbetena till utkastet betonas i anslutning till detta tanken om ministeriets behovsprövning. En remissinstans ansåg det vara viktigt att alla de aktörer väljs till bemyndigat organ som uppfyller de kvalitets- och kompetenskrav som förhoppningsvis fogas till lagen och betonade att det enligt bestämmelserna inte är motiverat att begränsa eller hindra den fria konkurrensen ens för utfärdande av kompetensintyg endast av den anledningen att en kommersiell aktör anses vara tillräckligt. I den fortsatta beredningen konstaterades det att utgångspunkten för lagförslaget är att alla aktörer som uppfyller kraven godkänns som bemyndigat organ.

Föreningen Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat -KOVA ry påpekade att det på olika håll i Finland genomförs byggprojekt som är mycket olika i fråga om svårighetsgrad och behörighetskrav, vilket kan leda till problem vid fastställandet av svårighetsnivåernas innehåll. Till exempel kan byggprojektets ringa svårighetsgrad tolkas på mycket olika sätt i en landsbygdsmiljö och i en stadskärna.

Finlands Arkitektförbund ansåg att Utbildningsstyrelsen och/eller miljöministeriet bör vara behörig myndighet och kontaktpunkt i fråga om byggbranschen, även om det egentliga påvisandet av kompetens ges till ett organ som bemyndigats med stöd av denna lag.

Register och registerföring

Flera remissinstanser understödde att det inrättas ett nationellt elektroniskt register över beviljade kompetensintyg. Enligt dem kan den nytta som eftersträvas med reformen uppnås fullt ut först när registret har tagits i bruk.

Remissinstanserna fäste uppmärksamhet vid omnämmandet i paragrafen om register över beviljade intyg att uppgifterna i registret ska hållas allmänt tillgängliga. Förslaget är omöjligt med tanke på skyddet för enskilda individer. Offentliggjorda beslut om begränsning på viss tid kunde

utgöra ett grundlöst hinder för yrkesutövning också efter beslutets giltighetstid. Om byggnadstillsynsmyndighetens lagakraftvunna beslut om begränsning berör en person, bör informationen om begränsningen vara synlig högst för andra byggnadstillsynsmyndigheter. Kouvola stad ansåg att ett offentligt register skulle erbjuda en utmärkt kanal för dem som påbörjar ett byggprojekt att söka ansvariga personer för projekt. Registret bör dock innehålla anteckningar om eventuella försummelser av den ansvariga personen, åtminstone om försummelser har förekommit upprepade gånger. Det sporrar till hög kvalitet och avhåller också ansvarspersonerna från att ta sig an alltför många uppgifter samtidigt. Anteckningar om reklamationer bör vara synliga under en begränsad tid, till exempel under de två följande projekten. Uleåborgs universitet fäste uppmärksamhet vid att propositionen inte alls tog ställning till brobyggnad. Även om brobyggnad i huvudsak hör till kommunikationsministeriets förvaltningsområde, omfattas det av motsvarande behörighetskrav. Det vore bra att utreda om ett gemensamt behörighetsregister för förvaltningsområdena skulle vara en statsfinansiellt mer lönsam investering än flera separata register.

Motsvarighet för utländska examina

Flera remissinstanser ansåg att Utbildningsstyrelsen även i fortsättningen bör ansvara för att bedöma hur utländska examina motsvarar finländska examina. Enligt en remissinstans har Utbildningsstyrelsen de bästa möjligheterna att sköta uppgiften och bör göra det även i fortsättningen. Enligt FISE Ab bör det tydligt framgå av motiveringen till lagförslaget om de uppgifter som anges i 27 § i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015) ska kvarstå hos undervisnings- och kulturministeriet eller om de i fråga om byggexamina ska överföras till miljöministeriet tillsammans med bedömningen av utländska examinas motsvarighet. Remissinstansen ansåg att en överföring av bedömningen av motsvarigheten för examina till en aktör som miljöministeriet bemyndigat skulle leda till att det jämsides med Utbildningsstyrelsens bedömning av examinas motsvarighet skulle införas ett parallellt system, vilket sannolikt skulle förlänga behandlingstiderna. Utbildningsstyrelsen är dessutom det nationella rådgivningscentrum som avses i yrkeskvalifikationsdirektivet och är således skyldig att lämna information till behöriga myndigheter och rådgivningscenter i andra länder. I fall som är det minsta oklara måste sannolikt en aktör som miljöministeriet bemyndigat begära utlåtande av Utbildningsstyrelsen, vilket leder till att dubbla resurser måste användas.

En del av remissinstanserna understödde dock förslaget om att uppgifterna i de fall som anges i lagförslaget överförs från Utbildningsstyrelsen till miljöministeriet. En del av remissinstanserna fäste uppmärksamhet vid att propositionen verkar blanda ihop två saker: å ena sidan jämförelse av examensnivån i förhållande till inhemska examina och å andra sidan bedömningen av huruvida de studieprestationer som ingår i examen motsvarar kraven för respektive behörighet.

Vid den fortsatta beredningen har det konstaterats att Utbildningsstyrelsens behörighet är sekundär i fråga om utländska examina. Den skyldighet för projekterare och arbetsledare att visa sin behörighet genom intyg som föreskrivs i bygglagen gjorde dessa yrkesområden till reglerade yrken enligt lagen om yrkeskvalifikationer. Kravet i bygglagen överförde behörigheten i fråga om utländska examina från Utbildningsstyrelsen till miljöministeriet.

Flera remissinstanser ansåg att lagen bör beakta också medborgare från länder utanför EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och bedömningen av motsvarigheten för examina som avlagts i dessa länder. Finlands Arkitektförbund påpekade att arkitektyrket är ett av sju yrken som enligt yrkeskvalifikationsdirektivet (2005/36/EG) åtnjuter automatiskt erkännande

av yrkeskvalifikationer inom EU:s inre marknad. Det innebär att de arkitektexamina som angetts i direktivet och som avlagts inom EU-området ska ha rätt till automatiskt erkännande också i Finland. I fråga om dessa arkitektexamina kan man då inte följa den på bygglagen grundade bedömningen av svårighetsklass utifrån den akademiska nivån på examen. Det automatiska erkännandet av yrkeskvalifikationer gäller endast sju yrkesgrupper. En stor del av erkännandet av yrkeskvalifikationer i EU:s medlemsstater sker inom ramen för den generella ordningen för erkännande av bevis på formella kvalifikationer. När det finns väsentliga skillnader i utbildningens innehåll är det möjligt att förutsätta åtgärder som kompletterar kompetensen, såsom praktiktid eller lämplighetsprov. Detta ska beaktas som en del av miljöministeriets och det bemyndigade organets uppgifter.

Undervisnings- och kulturministeriet understödde förslaget om att uppgiften att utfärda intyg över utländska examinas motsvarighet i fråga om byggande ska skötas av miljöministeriet och/eller ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Undervisnings- och kulturministeriet ansåg dock att det i lagförslagets paragraf om utländska examina inom byggande bör preciseras att erkännande av yrkeskvalifikationer sker med stöd av bestämmelserna i yrkeskvalifikationslagen (1384/2015). Undervisnings- och kulturministeriet påpekade dessutom att man i bestämmelsen utöver de situationer som omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen också bör beakta de situationer som inte omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen. Det gäller vanligen situationer där utbildningen erhållits i ett annat land än ett annat medlemsland i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller där sökanden är medborgare i ett annat land än ett medlemsland. Också i situationer som inte omfattas av yrkeskvalifikationslagen bör beslutsrätten anvisas miljöministeriet eller en aktör som ministeriet bemyndigat och dessutom bör det fastställas vilket förfarande som ska tillämpas i andra situationer än de som omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen. Dessutom föreslog undervisnings- och kulturministeriet att det till paragrafförslaget fogas en mening ur specialmotiveringen till den föreslagna paragrafen om utländska examina, enligt vilken beslut om motsvarighet för utomlands förvärvat examen i fråga om andra examina än sådan verksamhet som avses i 73 och 77 § i bygglagen ska fattas av miljöministeriet.

Utbildningsstyrelsen konstaterade i sitt utlåtande att den föreslagna paragrafen om utländska examina innehöll en hänvisning endast till byggnadsexamina som avses i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015). Hänvisningar till situationer som inte omfattas av yrkeskvalifikationslagen finns eventuellt i specialmotiveringen till paragrafen, men inte i själva paragrafen. Utöver de situationer som omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen bör bestämmelsen också beakta de situationer som inte omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen. Miljöministeriet eller en aktör som ministeriet bemyndigat bör ges beslutsrätten också i situationer som inte omfattas av yrkeskvalifikationslagen. I paragrafen om erkännande av utländska examina inom byggande motsvarar varandra bör man vid sidan av behörigheten fastställa de principer som ska följas vid beslutsfattandet. Erkännandet av yrkeskvalifikationer grundar sig på skyldigheten att erkänna yrkeskvalifikationer som förvärvats i en annan medlemsstat. Om det finns väsentliga skillnader i utbildningens innehåll, är det möjligt att som kompensationsåtgärd förutsätta ett lämplighetsprov eller en anpassningsperiod. Enligt remissinstansen bör man dessutom fastställa vilket förfarande som ska tillämpas i andra situationer än de som omfattas av tillämpningsområdet för yrkeskvalifikationslagen.

Ett flertal remissinstanser ansåg att två saker blandades ihop i propositionsmotiven: å ena sidan jämförelse av examensnivån i förhållande till inhemska examina och å andra sidan bedömningen av huruvida de studieprestationer som ingår i examen motsvarar kraven för respektive behörighet. Hittills har Utbildningsstyrelsen ansvarat för jämförelse av nivån på en utländsk

examen med finländska examina. Bedömningen av motsvarigheten för de sökandes studieprestationer har utförts i kompetensnämnderna, och det är mest ändamålsenligt att så sker också i fortsättningen.

Efter remissbehandlingen har det konstaterats att nivån på en utländsk examen fastställs som en del av organets granskning av behörighet. Miljöministeriet undersöker den utländska examens behörighetsnivå och motsvarighet endast i situationer som inte hänför sig till det kompetensintyg som avses i bygglagen. Ett exempel som nämns i motiveringen är en ren ansökan om en tjänst.

Anmärkningar angående övergångstiden

Många remissinstanser uttryckte oro över bristen på övergångstid och över hur man ska gå till väga om organet ännu inte finns när lagen träder i kraft. Med tanke på en smidig och lyckad omställning ansågs det viktigt att det ges tillräckligt med tid och resurser för omställningen. Flera remissinstanser uttryckte sin oro över den anhopning av ansökningar om godkännande av frivilliga kompetenser som eventuellt uppstår när den nya lagen träder i kraft. Det framfördes också önskemål om att lagen sätts i kraft stegvis. Rakli ry ansåg att beviljande av kompetensintyg är verksamhet som kräver sin tid. Det kommer säkert att uppstå marknadssituationer där kompetensverksamheten inte kan svara på efterfrågan inom ett visst delområde. Därför är det nödvändigt att propositionen också innehåller element med hjälp av vilka man kan svara på marknadsstörningar inom kompetensverksamheten. Enligt remissinstansen har man i propositionen inte analyserat hur kompetenserna fördelas regionalt eller hur man säkerställer att projekten har tillgång till tillräckligt många projekterare och arbetsledare i början av 2024. Rakli ry uttryckte i sitt utlåtande oro över huruvida behörigheten för dem som har godkänts för ett projekt till följd av propositionen upphör efter utgången av 2024, om den godkända inte samtycker till att betala avgift för ett nytt, lagstadgat påvisande av kompetens.

Helsingfors stads byggnadstillsyn ställde frågan om övergångsperioden också gäller de kompetenser som byggnadstillsynen påvisat. Byggnadsindustrin RT rf framförde sin oro över att de organ som avses i lagen möjligen ännu inte är verksamma vid lagens ikraftträdande, vilket skulle innebära att det inte kan komma in några förslag om kompetenser. Enligt 75 § i bygglagen får en person efter att lagen har trätt i kraft inte längre vara verksam som projekterare eller arbetsledare och bygglagen föreskriver ingen övergångstid. Å andra sidan kan ett organ godkännas först den 1 januari 2024. Samtidigt måste man börja behandla ett betydande antal ansökningar om godkännande, vilket kommer att leda till anhopning av ärenden när alla projekterare och arbetsledare ansöker om den kompetens som lagen förutsätter. Åbo stad fäste uppmärksamhet vid att utöver de frivilliga kompetensintygen finns det i Finland ett stort antal projekterare och arbetsledare som tills vidare inte har något frivilligt kompetensintyg, men som borde kunna visa sin kompetens genom ett intyg enligt lagförslaget från och med lagens ikraftträdande, det vill säga den 1 januari 2024, vilket bör beaktas i övergångsbestämmelserna. Finlands Arkitektförbund och Rakennustarkastusyhdistys RTY rf påminde i sina utlåtanden om att antalet personer som är verksamma inom branschen och antalet behövliga kompetensintyg inte nödvändigtvis är detsamma, eftersom en del av de personer som är verksamma inom branschen kan ha flera kompetenser samtidigt.

En del av remissinstanserna understödde förslaget att frivilliga kompetenser kan godkännas som kompetenser enligt lagförslaget för högst fem år. Suomen Rakennusinsinööri Liitto RIL ry fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att det i samband med ändringen av den nuvarande markanvändnings- och bygglagen (41/2014) togs in en övergångsbestämmelse om behörigheter i lagen. Det innebär en möjlighet att bevilja kompetensintyg exempelvis till innehavare av gamla

AA-kompetenser som tidigare varit yrkesverksamma, även om lagens studiekraV inte längre uppfylls. Det finns fortfarande ett stort antal kompetenser som utfärdats på grundval av denna övergångsbestämmelse, och det är därför nödvändigt att se till att de olika övergångsbestämmelserna inte skapar förvirring när kompetenser påvisas inom byggbranschen.

Utifrån remissvaren har övergångsbestämmelsen setts över så att miljöministeriet för högst fem år också kan godkänna en behörighet som myndigheten påvisat och att miljöministeriets beslut i fråga inte förutsätter någon framställning. Bestämmelser om en eventuell övergångsperiod för ibruktagandet av kompetensintyg finns i bygglagen.

Övriga synpunkter på utkastet till proposition

Flera remissinstanser föreslog ändringar i förslaget till bygglagen. Remissbehandlingen gällde dock endast lagen om konstaterande av i förslaget till bygglagen avsedd kompetens, och utlåtandena kan inte påverka annan lagstiftning.

Rakli ry ansåg att propositionen ger en mycket positiv bild av de ekonomiska konsekvenserna, men att den näst intill förbigår det väsentligaste av allt, det vill säga vilka konsekvenser förnyelsen av godkännandet av kompetenser har för byggmarknaden. Byggandets konsekvenser för samhällsekonomin är betydande och det är därför av största vikt att man vid behandlingen analyserar och lyfter fram hur man i alla situationer säkerställer en tillräcklig tillgång på arbetskraft för projekten på byggmarknaden. Frågan kan ge betydande ekonomiska konsekvenser både i form av försenade projekt och på grund av prissättningen av kompetenta sakkunnigas arbete. En remissinstans uttryckte sin oro över att det nuvarande förslaget kan leda till att projekteringsmarknaden koncentreras ytterligare. I synnerhet när det gäller vissa tekniska aspekter är projekteringsmarknaden redan mycket koncentrerad. Byggnadsindustrin RT rf uttryckte oro över kostnaderna för påvisande av kompetens. I propositionen betonades inbesparingarna, men kostnadsbedömningen var inte tillräcklig. Remissinstansen har föreslagit att byggnadstillsynen även i fortsättningen ska kunna godkänna behörighet för projekterare och arbetsledare, om byggnadstillsynen konstaterar att det lokala marknadsläget för byggande kräver det.

Flera remissinstanser lyfte fram att byggnadstillsynen anser att de som enligt nuvarande praxis godkänner projekterarnas behörighet inte alltid är tillräckligt tillförlitliga, utan byggnadstillsynsmyndigheterna bedömer själva behörigheten separat till exempel i exceptionellt krävande projekt. En remissinstans frågade hur det nya sättet att påvisa behörighet för projekterare skulle fungera bättre än det nuvarande.

I flera utlåtanden framfördes det att byggnadstillsynen i nuläget i högre grad än av granskningen av examensintyg sysselsätts av bedömningen av projekterarnas och arbetsledarnas behörighet, det vill säga av hur krävande projekterings- eller arbetsledningsuppgiften är och jämförelsen av den med projekterarens och arbetsledarens erfarenhet och faktiska möjligheter att klara av uppgiften. Denna uppgift kommer även i fortsättningen att skötas av byggnadstillsynen. Slopandet av kravet på erfarenhet av sedvanliga projekterings- och arbetsledningsuppgifter kommer dessutom att avsevärt öka mängden rådgivning och handledning inom byggnadstillsynen. Yrkeskickliga och ansvarsfulla byggnadstillsynsmyndigheter kan inte låta projekterings- och arbetsledningsuppgifter som bedöms vara sedvanliga och utförs i exempelvis egnahemshus och fritidsbostäder vila enbart på oerfarna projekterare och arbetsledare. Enligt remissinstansen skulle följderna av en försämring av byggkvaliteten vara för farliga och medföra långtgående och helt onödiga kostnader för samhället.

Undervisnings- och kulturministeriet upprepade det som det sade i sitt utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till plan- och bygglag (VN/279/2018) angående det bemyndigade organets behörighet. Undervisnings- och kulturministeriet ansåg att eftersom arkitektuppgiften i Finland inte betraktas som ett reglerat yrke enligt yrkeskvalifikationslagen, finns det ingen behörig myndighet för yrket. Finland saknar således för närvarande en instans som kan vara behörig myndighet enligt MRA-avtalet för arkitekter och utfärda certifikat enligt avtalet. Undervisnings- och kulturministeriet föreslog att man kunde överväga om det i den lagtext som nu är ute på remiss kan föreskrivas att myndighetsuppgiften i fråga ska skötas av ett bemyndigat organ eller miljöministeriet.

Kouvola stad konstaterade att man vid sökande av ändring i sådana fall där byggnadstillsynsmyndigheten inte godkänner den ansvariga personen för en mycket krävande eller exceptionellt krävande uppgift och ärendet således med stöd av lagförslaget ska antecknas i intygsregistret, bör bedöma om den ansvariga personen borde ha rätt att begära omprövning av beslutet hos det bemyndigade organet i stället för hos byggnadstillsynsmyndigheten. Då ges beslutet en enhetlig tolkning på riks nivå och undviks eventuella varierande uppfattningar mellan kommunerna. Om det fortfarande finns behov av att anföra besvär över ett beslut som det bemyndigade organet fattat med anledning av en omprövningsbegäran, kan en part eller byggnadstillsynen anföra besvär över beslutet hos förvaltningsdomstolen.

Östra Finlands förvaltningsdomstol konstaterade i sitt utlåtande att miljöministeriet enligt propositionsutkastet på ansökan kan bemyndiga ett företag eller en sammanslutning som är registrerat i Finland att till en fysisk person utfärda sådana intyg över behörighet inom byggande som avses i bygglagen. Enligt paragrafen om ändringsökande i propositionsutkastet finns bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Enligt 10 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden bestäms den behöriga förvaltningsdomstolen bland annat enligt verksamhetsområdet, huvudkontoret eller fastighetens placeringsort för den myndighet som fattat förvaltningsbeslutet. Utkastet till proposition innehåller inga bestämmelser om verksamhetsområdet eller den regionala behörigheten för det organ som beviljar kompetensintyg. Förvaltningsdomstolen påpekar att det inte får råda oklarhet om vilken förvaltningsdomstol som är regionalt behörig.

Tavastehus förvaltningsdomstol konstaterade i sitt utlåtande att enligt utkastet till proposition har miljöministeriet den grundläggande behörigheten att bevilja intyg enligt bygglagen. Ministeriet kan utifrån sin egen prövning under vissa förutsättningar på ansökan bevilja företag eller sammanslutningar som är registrerade i Finland rätt att bevilja intyg. Eftersom även miljöministeriet enligt utkastet kan utfärda intyg om det finns särskilda skäl för det, är det uppenbara målet och slutresultatet att merparten av intygen kommer att utfärdas av de organ som avses ovan. Enligt utkastet till proposition ska den som vill bli ett bemyndigat organ ansöka om rätt att bevilja intyg för ett visst kompetensområde som anges i bygglagen. Propositionen innehåller inga bestämmelser om dessa organs regionala behörighet att utfärda intyg. Enligt propositionens lagförslag får omprövning begäras i organets beslut, och bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Med beaktande av alla ovannämnda omständigheter och bestämmelserna om forum i 10 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden bör det ses till att det vid sökande av ändring i organets beslut inte uppstår oklarheter om vilken förvaltningsdomstol som i varje enskilt fall är behörig att behandla ärendet.

Med anledning av förvaltningsdomstolarnas anmärkningar har lagförslaget ändrats så att förvaltningsdomstolen på organets hemort är fullföljdsdomstol.

Rakennusinsinööri ja -arkkitehti RIA ry påpekade att förfarandet för hörande om lagändringen inte var förenligt med god förvaltningssed, eftersom remisstiden var kort och utkastet till proposition inte tidigare hade kunnat kommenteras. Finlands Fastighetsförbund rf påpekade att motsvarande praxis för att göra påvisandet av behörigheter smidigare kunde utsträckas till att gälla också den som övervakar byggarbetet.

Rent allmänt kan det konstateras att det i förslaget till bygglagen föreskrivs om införande av ett intygsförfarande och om innehållet i behörigheterna. I denna lag föreskrivs endast om förfarandet vid beviljande av behörighetsintyg.

6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om lagförslaget. Rådet ansåg att utkastet till proposition i huvudsak motsvarar anvisningarna för bedömning av konsekvenserna av författningsförslag. Rådet rekommenderade att propositionen kompletteras i enlighet med rådets utlåtande innan den lämnas till riksdagen.

I rådets utlåtande nämndes två centrala brister och utvecklingsobjekt: Vid granskningen av alternativen bör man klargöra varför det valda sättet att genomföra projektet, det vill säga att vid sidan av bygglagen stifta en separat lag om konstaterande av kompetensen, är det mest ändamålsenliga. För det andra bör det i propositionen närmare beskrivas vilka konsekvenser det föreslagna förfarandet för påvisande av kompetens har för byggföretagen, vars projekterare och arbetsledare kan ha flera olika kompetenser. Det som rådet för bedömning av lagstiftningen påpekade om motiveringen till lagstiftningsordning har beaktats i punkt 1.2 (Beredning). I fråga om anmärkningarna om flera kompetenser har punkt 4.2 (De huvudsakliga konsekvenserna) kompletterats med motiveringar som gäller konsekvenserna för företag.

Med anledning av utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen har motiveringen också kompletterats i fråga om utnyttjandet av utländsk praxis. Dessutom har det klargjorts till vilka delar remissvaren inte har beaktats i lagförslaget. Dessutom har olika konsekvenser för myndigheterna samlats i en separat punkt i konsekvensbedömningen.

7 Specialmotivering

1 §. Tillämpningsområde. Den föreslagna lagen tillämpas på påvisande av kompetens enligt förslaget till bygglagen för byggnadstillsynen i samband med behandlingen av bygglov, när det enligt förslaget till bygglagen och de föreskrifter som utfärdats med stöd av den krävs ett intyg för att påvisa kompetensen. I bygglagen, som är under behandling, anges närmare områden och nivåer den behörighet som krävs för olika projekterings- och arbetsledningsuppgifter samt den utbildning och erfarenhet som krävs för dem. I fråga om byggande av byggnader har det i flera speciallagar fastställts särskilda intygsförfaranden, men denna lag gäller endast projekterings- och byggnadsuppgifter enligt förslaget till bygglagen.

I 83 och 87 § i förslaget till bygglagen föreskrivs det att den kompetens som krävs ska visas genom ett intyg som visas upp för byggnadstillsynen. Intyget är i dessa fall det enda sättet att visa sin kompetens i samband med behörighetsbedömningen och alternativa sätt kan inte användas. Enligt 83 § i förslaget till bygglagen är villkoret för sedvanliga projekteringsuppgifter endast högskoleexamen inom byggbranschen. Vid behandlingen av bygglov kan inte heller i det fallet kompetensen påvisas med ett examensbetyg, utan kravet är ett intyg som utfärdats av ett bemyndigat organ. I vissa fall, exempelvis i fråga om inredningsarkitekter och ytstruktur-ingenjörer, är innehållet i examina inte tillräckligt som grund för behörighet för sedvanliga projekterings- eller arbetsledningsuppgifter.

Utbildningsstvtrelsen fattar enligt 4 § i yrkeskvalifikationslagen beslut om den behörighet för reglerade yrken som bevis på formella kvalifikationer medför, om inte annat föreskrivs någon annanstans. Utbildningsstvtrelsen är den behöriga myndigheten i sådana förfaranden som avses i yrkeskvalifikationsdirektivet i fråga om yrken som inte är reglerade i Finland, om inte annat föreskrivs någon annanstans. Beslut om rätt att utöva ett yrke på grundval av yrkeskvalifikationer som förvärvats i ett annat land fattas av samma aktör som beviljar rätt att utöva yrket i fråga på grundval av en examen som avlagts eller en utbildning som genomgått i Finland. Erkännandet av yrkeskvalifikationer grundar sig på skyldigheten att erkänna yrkeskvalifikationer som förvärvats i en annan medlemsstat.

I förslaget till bygglag föreskrivs det att behörigheten för projekterings- och arbetsledningsuppgifter vid byggande i samband med ett byggprojekt ska visas för byggnadstillsynsmyndigheten med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat. I och med kravet på intyg i förslaget till bygglag blir projekterings- och arbetsledningsuppgifter inom byggande ett reglerat yrke enligt yrkeskvalifikationslagen. När förslaget till bygglagen träder i kraft övergår Utbildningsstvtrelsens sekundära behörighet i fråga om motsvarighet för utländska yrkeskvalifikationer som avses i 3 § i yrkeskvalifikationslagen till miljöministeriet.

2 §. Bemyndigat organ. Miljöministeriet kan på ansökan bemyndiga företag eller sammanslutningar som är registrerade i Finland att bevilja intyg, om företaget eller sammanslutningen uppfyller villkoren i 3 mom. I miljöministeriets beslut om beviljande kan det ställas villkor för att kraven på god förvaltning och EU:s allmänna dataskyddsförordning ska uppfyllas. Villkoren kan hänföra sig till organets ansvar som registeransvarig och personupp-giftsbiträde.

Miljöministeriet kan beakta den rätt att utfärda intyg som tidigare beviljats inom samma kompetensområde. De ekonomiska villkoren gör att det bara kan finnas några få organ. För att verksamheten ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt med tanke på sakkunskapen, förvaltningen och ekonomin bör det bemyndigade organet ha möjlighet att årligen utfärda hundratals intyg.

Ett företag eller en sammanslutning som vill bli ett bemyndigat organ ska ansöka om rätt att bevilja intyg för ett visst kompetensområde som anges i förslaget till bygglagen. Miljöministeriet kan av grundad anledning begränsa bemyndigandet så att rätten att bevilja intyg är mer begränsad än vad som anges i ansökan. Grunden kan vara brister i de omständigheter som anges i 3 mom., eller att bemyndigande att bevilja intyg redan tidigare har getts för kompetensområdet i fråga och att ett nytt bemyndigande avsevärt försämrar de tidigare aktörernas verksamhetsförutsättningar.

I 3 mom. anges de minimivillkor som organet ska uppfylla för att ansökan ska godkännas. De ska också uppfyllas under verksamhetstiden.

Kvalitetssystemet ska innehålla beskrivningar av de arrangemang som de allmänna bestämmelserna om uppgiften kräver. Det bemyndigade organets kvalitetssystem ska innehålla beskrivningar av hur kraven på god förvaltning säkerställs i förfarandet för beviljande av intyg, särskilt med tanke på opartiskhet, objektivitet och öppenhet. Kvalitetssystemet ska dessutom innehålla beskrivningar av hur det säkerställs att de intyg som sökanden visar upp är äkta. Kvalitetssystemet ska vidare återge hur man försöker bedöma den erfarenhet som krävs för intyget på enhetliga grunder, exempelvis med hjälp av de sakkunnigorgan som beskrivs i kvalitetssystemet.

3 §. Ansökan om att bli bemyndigat organ. I sin ansökan ska sökanden ange vilka i förslaget till bygglagen avsedda projekterings- eller arbetsledningsuppgifter den söker bemyndigande för. De gällande bestämmelserna om projekterings- och arbetsledningsuppgifternas områden och

behörighetsvillkor finns i miljöministeriets anvisningar MM2/601/2015 om byggnadsprojekterares behörighet och MM4/601/2015 om svårighetsklassen för arbetsledaruppgifter vid byggande och om arbetsledares behörighet. Uppgiftsområden inom planeringen är byggnadsprojektering, projektering av bärande konstruktioner, projektering av geokonstruktioner, projektering av ventilation, projektering av fastighetens vatten- och avloppsanordningar, byggnadsfysikalisk projektering och projektering av reparation av fuktskador. Utöver den ansvariga arbetsledare som leder byggnadsarbetet är de vanligaste arbetsledarna inom specialområdet den arbetsledare som ansvarar för byggandet av fastighetens vatten- och avloppsanordningar, den arbetsledare som ansvarar för byggandet av ventilationsanläggningen, den arbetsledare som ansvarar för byggandet av bärande konstruktioner samt den arbetsledare som ansvarar för byggandet av geokonstruktioner.

Bedömningen av personalens sakkunskap baserar sig på personalens utbildning och erfarenhet. I ansökan anges den utbildnings- och erfarenhetsnivå som krävs av de centrala personer som deltar i beviljandet av intyg. Den som beviljar intyget ska till sin utbildningsnivå ha minst den utbildning inom byggande som motsvarar det intyg som utfärdas. Till den del uppgifter som innehåller personuppgifter behandlas i samband med ansökan ska EU:s allmänna dataskyddsförordning, dataskyddslagen och offentlighetslagen tillämpas. Sådana uppgifter kan vara personuppgifter om de anställda som behövs för skötseln av uppgiften och om deras kompetens eller uppgifter om sökandens ekonomiska förutsättningar.

Organets oberoende bedöms utifrån en bedömning av de personer som hör till sökandens styrelse eller förvaltningsråd.

Filer och uppgifter om intygen ska utplånas när de inte längre behövs.

De omständigheter som anges i ansökan ska beskrivas så att den helhet som avses i intygen och som grundar sig på denna lag tydligt skiljer sig från företagets övriga verksamhet. Organet kan vid utförandet av verksamheten oavsiktligt eller av oaktsamhet bli skadeståndsansvarigt. För att utomstående eller parter inte ska lida oskälig ekonomisk skada, ska organet teckna en ansvarsförsäkring med tanke på eventuella ersättningar. Också andra jämförbara arrangemang kan komma i fråga.

4 §. Tillsyn. Miljöministeriet ska utöva allmän tillsyn över organets verksamhet och över att verksamheten fortlöpande uppfyller kraven i lagen, de allmänna förvaltningslagarna och EU:s allmänna dataskyddsförordning.

Miljöministeriet övervakar beviljandet av intyg och främjar att intyg beviljas på ett enhetligt sätt med iakttagande av det bemyndigade organets kvalitetssystem, lag och de anvisningar som finns i de föreskrifter som utfärdats med stöd av lag.

Miljöministeriet kan också uppmana organet att rätta sitt beslut om beviljande av intyg, om ministeriet får kännedom om sannolika skäl till att beviljandet av intyget väsentligen fattats på oriktiga grunder. Organet ska då höra den som fått intyget innan åtgärder vidtas.

Organet ska årligen lämna ministeriet en redovisning över sin verksamhet. Redovisningen ska klart särskilja den verksamhet som bedrivs enligt denna lag, om företaget eller sammanslutningen även bedriver annan verksamhet.

Organet ska dessutom utifrån sitt register producera uppgifter om beviljade intyg med bilagor. Redovisningen ska också redogöra för eventuella avslag och motiveringarna till dessa. Filerna

och uppgifterna om intyg ska förstöras omedelbart när de inte längre används för den årliga tillsynen över verksamheten.

Årsredovisningen ska också innehålla uppgifter för tillsynen över verksamhetens ekonomi och självlönsamhet. En separat rapport bör göras om de avgifter som tagits ut för utfärdande av intyg, så att det är möjligt att övervaka att de fördelats rättvist.

Redovisningen ska också klargöra hur verksamheten utvecklats och de beräknade kostnaderna för detta. Dessa uppgifter kan beaktas när miljöministeriet eventuellt fastställer grunderna för avgifterna genom sitt beslut. Utveckling av verksamheten kan exempelvis innebära skapande av olika programvaror eller gränssnitt.

Miljöministeriet kan också begära särskilda utredningar för tillsynen. De ska dock basera sig på någon noggrant avgränsad omständighet som kräver särskild tillsyn. I en begäran om utredning ska grunderna för begäran anges.

5 §. Konstaterande av motsvarighet för utländska examina inom byggande. För närvarande beslutar Utbildningsstyrelsen om utländska byggexaminas motsvarighet med stöd av en allmän bestämmelse. Det i förslaget till bygglag föreskrivna obligatoriska förfarandet med kompetensintyg för projekterings- och arbetsledningsuppgifter inom byggande gör dessa yrken till reglerade yrken enligt yrkeskvalifikationslagen. Enligt yrkeskvalifikationslagen fattas beslut om rätt att utöva ett yrke på grundval av yrkeskvalifikation som förvärvats i ett annat land av samma aktör som beviljar rätt att utöva yrket i fråga på grundval av en examen som avlagts eller en utbildning som genomgått i Finland. Beslut om motsvarighet för de examina enligt yrkeskvalifikationslagen som avses i bygglagen ska med stöd av förslaget till bygglag överföras till miljöministeriets ansvarsområde.

Miljöministeriet kan bemyndiga ett organ att fatta beslut om motsvarigheten för en examen och dess nivå som en del av beviljandet av ett intyg enligt förslaget till bygglagen. Det är ändamålsenligt att ett bemyndigat organ genom ett och samma beslut och som en del av beviljandet av kompetensintyg utfärdar ett intyg över examen i stället för att motsvarigheten för examen prövas i ett separat förfarande. I yrkeskvalifikationslagen föreskrivs det om ett förfarande genom vilket examinas motsvarighet vid behov kan utredas.

Om det är fråga om en examen som inte hänför sig till verksamhet som avses i 83 och 87 § i förslaget till bygglagen, till exempel ett behov som enbart anknyter till ansökan om en tjänst, fattas enligt yrkeskvalifikationslagen beslut om en examens motsvarighet av miljöministeriet. Erkännandet av yrkeskvalifikation grundar sig på skyldigheten att erkänna yrkeskvalifikation som förvärvats i en annan medlemsstat. Om det finns väsentliga skillnader i utbildningens innehåll, är det enligt yrkeskvalifikationslagen möjligt att som kompensationsåtgärd förutsätta ett lämplighetsprov eller en anpassningsperiod.

6 §. Tjänsteansvar. De som ansöker om att bli organ är privata företag eller sammanslutningar. Beviljandet av intyg enligt förslaget till bygglag är dock till sin karaktär utövning av offentlig makt. Organet och dess personal utövar offentlig makt när de utför uppgifter som enligt denna lag hör till det allmänna.

Till följd av 124 § i grundlagen behövs det inte längre hänvisningar till allmänna förvaltningslagar, såsom dataskyddslagen (1050/2018) eller lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003). I verksamheten ska de allmänna jävsprinciperna för tjänstemän iakttas, eftersom det är fråga om utövning av offentlig makt. På personalen vid ett bemyndigat organ tillämpas därför vad som i förvaltningslagen (434/2003), särskilt i 27 och 28 §,

föreskrivs om jäv för tjänstemän. Utöver förvaltningslagen tillämpas även språklagen (423/2003) på organets personal.

Utöver jävsprinciperna tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar på organets personal när de sköter uppgifter enligt denna lag, eftersom det är fråga om utövning av offentlig makt. På personalen tillämpas också skadeståndslagens (412/1974) bestämmelser om skadeståndsansvar när de sköter uppgifter enligt denna lag.

7 §. Varning och avbrytande av verksamheten. Miljöministeriet kan vid övervakningen av organets verksamhet konstatera att ett bemyndigat organ inte fungerar som det ska. Miljöministeriet kan då begära en utredning eller ge organet en skriftlig varning. Om organet trots varningen inte rättar till sin verksamhet inom den tid som anges i varningsbeslutet, kan miljöministeriet avbryta verksamheten. Ett beslut om avbrytande av verksamheten kan begränsa ansökan om och beviljandet av intyg.

En skriftlig varning kan ges eller verksamheten avbrytas om 1) bestämmelser i den föreslagna lagen eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den inte iaktas i verksamheten, 2) uppgiften inte har utförts i enlighet med god förvaltning, 3) det bemyndigade organet har brutit mot villkoren i beslutet om bemyndigande.

Den som är registrerad i kompetensregisteret ska ha självständig rätt att använda de effektiva rättsmedel som föreskrivs i artikel 79 i dataskyddsförordningen.

Avbrytande av verksamheten förutsätter i regel att organet dessförinnan har fått en varning och getts möjlighet att avhjälpa bristen i verksamheten. När allmänna förutsättningar för verksamheten saknas kan verksamheten avbrytas omedelbart exempelvis på grund av konstaterad insolvens eller konkurs.

8 §. Återkallande av ett bemyndigande. Om en skriftlig varning eller avbrytande av verksamheten inte är tillräckligt med tanke på tillsynen, har miljöministeriet också möjlighet att återkalla sitt bemyndigande.

Om miljöministeriet upptäcker att ett bemyndigat organ inte längre uppfyller de krav som ställs på det, ska ministeriet i första hand uppmana organet avhjälpa bristerna inom en skälig tid. Ett bemyndigande kan återkallas efter en rimlig tidsfrist, om organet inte har avhjälpt bristerna. Att villkoren för bemyndigande inte uppfylls kan bli aktuellt exempelvis genom att intyg beviljas i liten utsträckning. Om antalet beslut om intyg minskar så mycket att förutsättningarna enligt 2 § 3 mom. äventyras, kan miljöministeriet begära en utredning i ärendet.

Ett klart exempel är att organet försätts i konkurs eller annars blir handlingsförlamat. Organet kan då inte längre fortsätta sin verksamhet.

Miljöministeriet ska också återkalla bemyndigandet om organets verksamhet har avbrutits och organet inte inom skälig tid, dock högst inom tre månader, har undanröjt de orsaker som lett till avbrytandet av verksamheten. Vid behov kan organet lämna in en ny ansökan om att bli bemyndigat organ när förutsättningarna i 3 § åter uppfylls.

9 §. Intyg. I 83 och 87 § i förslaget till bygglag finns bestämmelser om att projekteraren eller arbetsledaren ska visa sin kompetens enligt bygglagen genom ett intyg som visas upp för byggnadstillsynsmyndigheten. Intyget är en offentligt tillförlitlig utredning om personens kompetens för den uppgift som framgår av intyget. Byggnadstillsynen bedömer kompetensen som en del

av bedömningen av behörigheter för ett enskilt projekt. I behörighetsbedömningen bestäms projekteringsuppgifternas och arbetsledningsuppgifterna svårighetsgrad utgående från hur krävande projektet är. En person har behörighet för projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom ett projekt, om det gällande intyg som visas upp för byggnadstillsynen täcker projekterings- eller arbetsledningsuppgiftens område och svårighetsgrad. Den som ansöker om intyget kan lämna in en ansökan för flera kompetensområden och kompetensnivåer inom projektering eller arbetsledning.

Vid mycket krävande och exceptionellt krävande byggprojekt kan ett projektspecifikt behörighetsvillkor vara att personen utöver intyget har projektspecifik erfarenhet av exempelvis exceptionellt krävande projekt som gäller avfallsförbränningsanläggningar. Då kan byggnadstillsynen i sin behörighetsbedömning förutsätta en separat utredning om projekterarens eller arbetsledarens erfarenhet av sådana projekt.

I 2 mom. föreskrivs det om innehållet i intyget. Uppgifterna om det beslut som avses i 2 mom. 2 punkten innehåller bland annat datum, de paragrafer som beslutet grundar sig på och beslutets laga kraft. Enligt paragrafens 3 mom. fogas till intyget dessutom de närmare uppgifter om examen och annan utbildning samt specificerade uppgifter om den erfarenhet som ligger till grund för beviljandet av behörigheten. Avsikten är att bilagorna till intyget ska komplettera de behörighetsområden och behörighetsnivåer som antecknas i intyget, om byggnadstillsynen ställer särskilda behörighetsvillkor för ett mycket krävande eller exceptionellt krävande byggprojekt.

Intyget beviljas för sju år, om inte sökanden har ansökt om det för en kortare tid. Förnyelse av intyget kan sökas under intygets giltighetstid. En förutsättning för att intyget ska förnyas är att sökanden uppfyller de krav som gäller vid tidpunkten för ansökan. Intyget upphör automatiskt att gälla efter utgången av den fastställda giltighetstiden, om det inte förnyas genom en ansökan som lämnats in före utgången av den fastställda tiden.

Sökanden kan ansöka om behörighet för kortare tid. Grunderna för beviljande av intyg är dock desamma.

10 §. Register över beviljade intyg. Det bemyndigade organet ska föra register över de giltiga intyg som det har beviljat. Organet är personuppgiftsansvarig enligt EU:s allmänna dataskyddsförordning (EU 2016/679). Särskilda kriterier för den personuppgiftsansvarige eller för utnämning av denne får fastställas i enlighet med unionsrätten eller medlemsstatens nationella rätt. Uppgifterna ska avföras ur registret när intyget upphör att gälla.

Registret innehåller uppgifter om namn och hemvist för den som får intyget, datum för utfärdande av intyget och intygets giltighet, området för och nivån på den kompetens som beviljats samt vem som utfärdar intyget. I registret antecknas också byggnadstillsynens anmälan om en begränsning som grundar sig på ett lagakraftvunnet beslut enligt 83 och 87 § i förslaget till bygglagen för den tid begränsningen är i kraft. Anteckningen ska innehålla beslutsfattarens namn och uppgifter, datum och punkt för beslutet samt den tidpunkt då begränsningen börjar och upphör. Registret ska också innehålla personuppgifter om mottagaren av intyget. Det är väsentligt att samla in uppgifter med tanke på individualiseringen av en person och konstaterandet av personens yrkeskompetens. I fråga om det föreslagna registret ska det särskilt granskas om uppgifterna kan överlåtas i en situation där namnet på en fysisk person publiceras i registret. Utöver personens namn, hemort, utbildning och yrkeserfarenhet ska registret också innehålla identifikationsuppgifter om ett lagakraftvunnet beslut om begränsning som fattats med stöd av 85 och 89 § i förslaget till bygglagen och begränsningens giltighetstid. Uppgifterna är känsliga med tanke på skyddet för privatlivet och behandlingen av dem är förenad med hot. Därför ska uppgifterna avgränsas genom exakta och noggrant avgränsade bestämmelser. Uppgifterna och

anteckningarna ska i enlighet med dataskyddsförordningen raderas ur registret genast efter det att begränsningen har upphört. De uppgifter som samlas in ska begränsas till nödvändiga uppgifter. Inom ramen för det nationella handlingsutrymmet och med iakttagande av 28 § i dataskyddslagen ska på rätten att få uppgifter och på annat utlämnande av personuppgifter ur det bemyndigade organets personregister tillämpas vad som föreskrivs om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Uppgifter ur ett bemyndigat organs register över kompetensintyg lämnas ut till de byggnadstillsynsmyndigheter som behöver dem och som behöver ett kompetensintyg när de konstaterar att projekterare och arbetsledare är behöriga på det sätt som avses i förslaget till bygglagen. Andra myndigheter än de som utövar behörigheten i fråga har inte tillgång till registeruppgifter, om inte den som fått kompetensintyget har gett sitt samtycke till att uppgifterna lämnas ut.

Till den del ett organ sköter en offentlig förvaltningsuppgift tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

11 §. Upphörande av giltigheten för intyg. Enligt paragrafen kan ett intyg återkallas, om det grundar sig på väsentligen oriktiga utredningar. Den sökande ansvarar för att uppgifterna är riktiga. Organet ansvarar för att uppgifterna i det intyg det beviljar är riktiga och är skyldigt att rätta fel i intyget eller i de uppgifter som ligger till grund för det, om det får kännedom om sådana. Om beviljandet av intyget har grundat sig på väsentligen felaktiga uppgifter, ska intyget återkallas efter att innehavaren har hörts. Beslutet om återkallande ska fattas av det bemyndigade organ som beviljat intyget.

12 §. Avgifter. Det bemyndigade organet har rätt att ta ut sådana avgifter för intygsförfarandet som täcker kostnaderna för verksamheten. Organet ska i sin ansökan lägga fram en utredning om verksamhetens ekonomi och grunderna för den. Avgifterna ska täcka de totala kostnaderna för den egentliga verksamheten.

Organet kan erbjuda frivilliga tilläggstjänster som grundar sig på personers samtycke och hänför sig till intygsförfarandet och som den fritt kan prissätta. Denna verksamhet ska dock klart särskiljas från de kostnader och intäkter som myndighetsuppgiften medför.

För att garantera en enhetlig praxis för olika aktörer kan miljöministeriet genom förordning utfärda närmare föreskrifter om grunderna för avgifterna.

13 §. Ändringssökande. Omprövning får begäras i organets beslut. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring i miljöministeriets eller organets beslut hos förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Ändring i organets beslut söks hos förvaltningsdomstolen på organets hemort.

Ett beslut om avbrytande av verksamheten eller återkallande av ett bemyndigande ska iakttas trots ändringssökande.

14 §. Ikraftträdande. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

Miljöministeriet kan godkänna kompetenser som byggnadstillsynsmyndigheten, ett företag eller en sammanslutning beviljat innan denna lag träder i kraft som kompetenser enligt förslaget till denna lag, antingen helt eller delvis för högst fem år från ikraftträdandet av förslaget till denna lag. Under den tiden ska intyg över kompetensen sökas. Frivilliga kompetenser kan godkännas som tidsmässigt giltiga endast för den ursprungliga perioden. Projektspecifik behörighet som

godkänts av byggnadstillsynsmyndigheten kan godkännas att gälla endast antingen byggnadstillsynen i fråga eller allmänt som kompetens enligt förslaget till denna lag.

Intygsförfarandet införs när förslaget till ny bygglag träder i kraft.

Det obligatoriska krav på kompetensintyg som ställs i förslaget till bygglag är ett nytt förfarande jämfört med den nuvarande lagstiftningen. Det finns därför för närvarande inga organ som utfärdar obligatoriska intyg över kompetens inom byggande. Övergångsbestämmelsen gör det möjligt för organen att ansöka om bemyndigande redan innan förslaget till bygglagen och den föreslagna lagen träder i kraft.

Miljöministeriet kan bereda och bevilja rätt för organ som uppfyller villkoren att bevilja intyg. Ett bemyndigat organ kan behandla eventuella ansökningar om kompetensintyg, men fattar inga egentliga beslut om beviljande av intyg innan förslaget till bygglagen och den nu föreslagna lagen träder i kraft.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I 13 § i lagförslaget föreskrivs det om ett bemyndigat organs rätt att ta ut avgifter för beslut och intyg som gäller behörigheten. Enligt 13 § 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om grunderna för avgifterna genom förordning av miljöministeriet. Förfarandet är nytt och det kan finnas flera sökande. Innehållet i grunderna för avgifterna kan preciseras genom förordning.

9 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som förslaget till bygglagen, den 1 januari 2024.

10 Samband med andra propositioner

Denna proposition hänför sig till det förslag till bygglag som behandlas samtidigt. I förslaget till bygglag föreslås bestämmelser om att uppgifter som avser beviljande av kompetensintyg ska anförtros ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Dessutom föreskrivs det om planernas och arbetsledningens kompetens och om det nya certifieringsförfarandet i anslutning till dem i förslaget till bygglag och i de författningar som utfärdas med stöd av det.

I denna proposition föreskrivs om det förfarande genom vilket projekterare och arbetsledare kan beviljas kompetensintyg enligt bygglagen. Samtidigt föreskrivs det i denna proposition om förutsättningarna och förfarandet för att miljöministeriet ska kunna bemyndiga ett företag eller en sammanslutning att bevilja sådana kompetensintyg som avses i 83 och 87 § i förslaget till bygglag.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Avsikten med propositionen är att i enlighet med 1, 2, 9 och 10 § i lagförslaget bemyndiga ett privat organ att granska de kompetenser som krävs enligt bygglagen, bevilja intyg och föra register över kompetensintyg. Propositionen berörs således av 124 § i grundlagen, enligt vilken offentliga förvaltningsuppgifter endast genom lag eller med stöd av lag kan anförtros andra än myndigheter, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och om det inte även-

tyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt kan bara anförtros myndigheter.

Enligt förarbetena till 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag. Enligt förarbetena kan det dock bestämmas att i synnerhet offentliga förvaltningsuppgifter med stöd av lag ska anförtros andra än myndigheter, eftersom framför allt skötseln av offentliga tjänster bör kunna ordnas smidigt och det inte i fråga om sådana uppgifter med hänsyn till syftena med regleringen finns behov av detaljreglering i lag (RP 1/1998 rd, s. 179/II). Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna. Vid bedömning av ändamålsenligheten ska man särskilt uppmärksamma dels förvaltningens effektivitet och övriga interna behov, dels enskilda personers och sammanslutningars behov (RP 1/1998 rd, s. 179/II, GrUU 8/2014 rd s. 3/II, GrUU 16/2016 rd, s. 3). Förvaltningsuppgiftens karaktär ska också beaktas, och kravet på ändamålsenlighet kan uppfyllas lättare när det är fråga om uppgifter i samband med serviceproduktion (RP 1/1998 rd, s. 179/II, GrUU 6/2013 rd, s. 2/II, GrUU 8/2014, s. 4/I). Grundlagsutskottet har ansett att kravet på ändamålsenlighet är en rättslig förutsättning och att det måste bedömas från fall till fall om kravet uppfylls (se t.ex. GrUU 44/2016 rd, s. 5, GrUU 12/2016 rd, s. 2).

Genom propositionen stiftas en lag om påvisande av behörigheter enligt förslaget till bygglagen. Granskningen av behörigheter, utfärdandet av behörighetsintyg och upprätthållandet av ett register över behörigheter sköts av ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Det är fråga om överföring av offentliga serviceuppgifter på andra än myndigheter.

Enligt den gällande markanvändnings- och bygglagen och förslaget till bygglag (RP 139/2020 rd) ska byggnadstillsynen granska projekterarnas och arbetsledningens behörighet för byggprojekt. Behörigheten granskas i två steg: granskning av personens kompetens och granskning av vilka behörigheter byggprojektet kräver, om det kräver särskild behörighet. Syftet med propositionen är att med hjälp av kompetensintyg göra det smidigare att kontrollera kompetensen. För närvarande utför de kommunala byggnadstillsynsmyndigheterna årligen cirka 60 000 granskningar av behörighet i Finland. För granskning av behörighet behövs utbildnings- eller examensbetyg och utredningar om arbetserfarenhet. Projekterare och arbetsledare måste för närvarande lämna dessa utredningar om behörigheten separat för behörighetskontrollen vid varje byggprojekt. Granskningen av behörigheter inom kommunernas byggnadstillsyn kräver uppskattningsvis 25—30 årsverken. Kostnadmässigt kräver byggnadstillsynens granskning av behörigheter årligen cirka 1,5 miljoner euro. Genom en kompetenskontroll som är separat från byggnadstillsynen kan resurser styras till byggnadstillsynens andra arbetsuppgifter, eftersom behörigheten kan intygas genom ett kompetensintyg som organet beviljar. Intyget räcker för att verifiera sökandens behörighet för byggprojektet, så byggnadstillsynen behöver inte separat kontrollera den sökandes kompetens. Intyget ska enligt 12 § dessutom gälla i högst sju år, vilket klart förbättrar ställningen för projekterare och personer som hör till arbetsledningen enligt bygglagen jämfört med nuläget.

När offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter får detta enligt 124 § i grundlagen inte äventyra de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Enligt förarbetena till grundlagen understryker bestämmelsen betydelsen av att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska vara utbildade för ändamålet och sakkunniga samt att de ska stå under tillräcklig offentlig tillsyn (RP 1/1998 rd, s. 179/II). I sin tolkningspraxis har grundlagsutskottet ansett att det för att kraven på rättssäkerhet och god förvaltning ska anses vara uppfyllda i den bemärkelse som avses i 124 § i grundlagen krävs att

ärendena behandlas i enlighet med de allmänna förvaltningslagarna och att de som behandlar ärendena handlar under tjänsteansvar (GrUU 33/2004 rd, GrUU 46/2002 rd).

Lagförslagets 2 § innehåller kraven i fråga om utbildning, sakkunskap och andra förutsättningar för organ som ansöker om miljöministeriets bemyndigande. I 3 § i lagförslaget föreskrivs det om skyldighet för det organ som ansöker om bemyndigande att redogöra för sin kompetens i samband med ansökan. I 6 § i lagförslaget föreskrivs det om tjänsteansvar för personalen vid ett bemyndigat organ vid skötseln av den service som avses i propositionen. Miljöministeriet svarar för tillsynen över det bemyndigade organet i enlighet med 4 § i lagförslaget. Miljöministeriet kan ge en varning eller avbryta ett bemyndigat organs verksamhet i händelse av sådana brister i verksamheten som nämns i 7 § i lagförslaget. Miljöministeriet ska återkalla ett organs bemyndigande i de situationer som avses i 8 § i lagförslaget.

I propositionen föreskrivs det tillräckligt exakt och noggrant avgränsat om det bemyndigade organets uppgifter. I lagförslagets 1, 2, 5, 9 och 10 § föreskrivs det om ett bemyndigat organs uppgifter i fråga om granskning av kompetenser, utfärdande av kompetensintyg och förande av register över kompetensintyg. Granskningen av kompetens baserar sig på bunden prövning. I 83 och 87 § i bygglagen finns noggranna bestämmelser om de krav som ställs för området för och nivån på olika kompetenser. Om sökanden uppfyller kompetenskraven ska det bemyndigade organet bevilja kompetensintyg. I 9 § i lagförslaget föreskrivs det om innehållet i kompetensintyg och i 10 § om uppgifterna i registret över kompetensintyg. Ett bemyndigat organ ska vid skötseln av sina uppgifter enligt propositionen iaktta de allmänna förvaltningslagarna. Lagförslaget innehåller ingen särskild hänvisning till de allmänna förvaltningslagarna, eftersom de också tillämpas på enskilda när de sköter offentliga förvaltningsuppgifter (GrUU 42/2005 rd, s. 3/II).

I 13 § i lagförslaget föreskrivs det om ändringssökande. Den som ansöker om kompetensintyg får begära omprövning av organets beslut i enlighet med förvaltningslagen. Genom propositionen förbättras sökandens rätt att söka ändring i och med att organets granskning av behörighet åtskiljs från byggnadstillsynens bedömning av kompetenser för ett enskilt projekt. För närvarande är regleringen oklar och sökanden vet inte alltid om avslaget på ansökan beror på bristande kompetens eller bristande behörighet. Rätten för ett bemyndigat organ att utfärda kontroll- och kompetensintyg förtydligar nuläget och förbättrar sökandens rätt att söka ändring.

För närvarande granskar kommunernas byggnadstillsyn kompetenserna. I och med propositionen kommer kompetenserna antagligen att bedömas endast av några få organ som är verk samma på riksnivå. Kontroll av kompetenser av det organ som avses i propositionen och det föreslagna betygssystemet förbättrar jämlikheten vid kontroll av kompetenser. Även bedömningen kommer sannolikt att förbättras när kompetenserna granskas av några få sakkunniga organ som uppfyller villkoren i 2 § i lagförslaget. På dessa grunder uppfylls kraven på ändamålsenlighet i 124 § i grundlagen, och propositionen äventyrar inte de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Det skulle vara juridiskt ändamålsenligt att granska kompetens och utfärda kompetensintyg av ett organ som ministeriet bemyndigat i jämförelse med nuläget, där kommunernas byggnadstillsynsmyndigheter ofta måste bedöma kompetens och behörigheter på basis av bristfälliga intyg och utredningar. Det har också förekommit situationer där kommunernas tolkningar av hur kompetensen uppfylls har varierat. I praktiken har det ofta inte varit ändamålsenligt att gå till domstol för att bestrida att kompetensen har förvägrats på grund av att tidtabellen för byggprojektet äventyrats. Av tidsskäl har det varit förmånligare för den som påbörjar ett projekt att anbringa ny en planerare eller arbetsledare i projektet, om myndigheten har tolkat att han eller hon inte uppfyller kompetens- och behörighetsvillkoren.

Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt ges endast myndigheter. Enligt förarbetena till grundlagen anses som betydande utövning av offentlig makt till exempel på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter (RP 1/1998 rd, s. 180).

Genom lagförslaget kan uppgifter som noggrant definieras i propositionen överföras till ett organ som miljöministeriet bemyndigat. Grunderna för prövning i samband med de uppgifter som anges noggrant i lagförslaget har definierats i detalj i förslaget till bygglagen. Det är fråga om överföring av summariska uppgifter till ett privat organ. Fullgörandet av uppgifterna enligt lagförslaget innebär inga betydande ingrepp i den enskildes grundläggande fri- och rättigheter. I propositionen föreslås inga uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt och som därmed får ges endast myndigheter.

11.2 Näringsfrihet

Enligt 18 § i grundlagen har var och en rätt att i enlighet med lag skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Genom propositionen stiftas en lag om konstaterande av i förslaget till bygglagen avsedd kompetens hos fysiska personer inom byggande. I förslaget till bygglagen finns bestämmelser om behörighetsvillkoren för projektörer och arbetsledare, kompetensintyg, det bemyndigade organets granskning av kompetens och dess rätt att utfärda intyg. I lagförslaget föreskrivs det om ett organ som miljöministeriet bemyndigar och hur påvisandet av kompetenser ska ordnas i praktiken. Propositionen inverkar inte på projekterarens eller arbetsledarens näringsfrihet på något sätt som avviker från gällande markanvändnings- och bygglagen.

11.3 Skyddet för privatlivet och personuppgifter

Enligt 10 mom. i den paragrafen är vars och ens hemfrid tryggad. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 14/2018 rd) utgör de detaljerade bestämmelserna i EU:s allmänna dataskyddsförordning, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, överlag en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen. Därför är det inte längre av konstitutionella skäl nödvändigt att det i speciallagstiftningen inom dataskyddsförordningens tillämpningsområde heltäckande och detaljerat föreskrivs om behandling av personuppgifter. Utgångspunkten är att bestämmelserna om skyddet för personuppgifter så långt som möjligt stöder sig på bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning och att det nationella handlingsutrymmet utnyttjas endast till den del det är tillåtet och också nödvändigt för att tillgodose skyddet för personuppgifter.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 14/2018 rd) hänvisat till slutrapporten av en arbetsgrupp vid justitieministeriet [Justitieministeriets publikation 8/2018](#) (på finska), enligt vilken skäl 45 i ingressen till dataskyddsförordningen föreskriver att behandling enligt artikel 6.1 c i varje fall bör ha en grund i unionsrätten eller i en medlemsstats nationella rätt. Det betyder att myndighetens uppgift och befogenheter bör beskrivas på så sätt i lagstiftningen att den rättsliga grunden och syftet med behandlingen av personuppgifter med fog kan härledas ur lagstiftningen med hänsyn till syftet med verksamheten. Enligt utlåtandet hänvisar arbetsgruppen dock också till att det i skälet klarläggs att förordningen inte kräver att det ska finnas en speciallag för varje enskild behandling av uppgifter. Det kan räcka med en lag som grund för flera behandlingar

som bygger på en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller om behandlingen krävs för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning (s. 33).

Artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen föreskriver att behandling av personuppgifter är tillåtet om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Enligt artikel 6.3 b ska den rättsliga grunden för behandlingen i fråga om punkt 1 c fastställas i nationell rätt. Enligt propositionen ska det bemyndigade organet granska i bygglagen avsedda projekterares och arbetsledares kompetens för byggprojekt och föra ett register över dem som får kompetensintyg. I 9 § i lagförslaget föreskrivs det om kompetensintyg och granskning av kompetens. I 10 § i lagförslaget föreskrivs det om förande av register över beviljade kompetensintyg. I 3 § i lagförslaget föreskrivs det dessutom om vilka uppgifter som ska lämnas i en ansökan om att bli bemyndigat organ. Lagförslagets 2 § innehåller ett krav på att ett bemyndigat organ ska iaktta den allmänna dataskyddsförordningen. Det bemyndigade organet ska i egenskap av personuppgiftsansvarig svara för att de registrerades rättigheter enligt dataskyddsförordningen tillgodoses.

Nationellt handlingsutrymme i fråga om dataskyddet

De kompetensintyg som avses i regleringen innehåller personuppgifter som avses i dataskyddsförordningen. Kompetensintyg behövs för att visa att minimikompetensen för projekterare och arbetsledare enligt bygglagen (RP 139/2022 rd) uppfylls. Enligt 83 § 3 mom. i förslaget till bygglag ska projekteraren visa sin kompetens för sedvanliga, krävande, synnerligen krävande och exceptionellt krävande projekteringsuppgifter med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat. En bestämmelse med motsvarande innehåll som gäller arbetsledare finns i 87 § 2 mom. i förslaget till bygglag. En aktör (*organ*) som miljöministeriet bemyndigat utövar offentlig makt när den beviljar intyg. Behandling av personuppgifter behövs också för att utföra en sådan uppgift av allmänt intresse som avses i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen. En fysisk persons kompetens inom projekterings- eller arbetsledningsuppgifter kan inte bedömas utan tillräckliga personuppgifter som omfattar personens utbildnings- och erfarenhetsbakgrund. Fastställandet av projekterarnas och arbetsledarnas kompetens är av central betydelse vid bedömningen av om de krav som samhället ställer på byggandet uppfylls. Organet ska inte begära några andra personuppgifter än sådana som behövs för bedömningen av kompetensen hos en fysisk person som ansöker om kompetensintyg. Regleringen kvarstår inom ramen för det nationella handlingsutrymmet, är exakt och står i proportion till det legitima mål som eftersträvas.

Ett företag eller en sammanslutning som ansöker om bemyndigande att utfärda kompetensintyg är skyldig att lämna uppgifter om sitt oberoende samt om den personal som deltar i verksamheten och om personalens behörighet. Det bemyndigade organet, som också kommer att vara personuppgiftsansvarig för de behörighetsintyg det utfärdar, kan inte klara av sitt uppdrag utan att dess anställda har tillräcklig utbildning och annan kompetens för att bedöma ansökningar om kompetensintyg och sköta registerföringen. Det är också viktigt att förutsätta en utredning om organets oberoende och ekonomiska förutsättningar. Behandling av de personuppgifter som begärs av den som ansöker om att bli bemyndigat organ behövs också för att tillgodose dennes berättigade intressen enligt artikel 4.7 i dataskyddsförordningen på det sätt som avses i artikel 6.1 f i dataskyddsförordningen. Den föreslagna regleringen i fråga om organet följer 4 § i dataskyddslagen (1050/2018). Det är fråga om uppgifter som beskriver en persons ställning, uppdrag och skötseln av detta och utifrån vilka miljöministeriet kan bedöma om organet kan ges bemyndigande att bevilja kompetensintyg.

Förhållande till offentlighetslagen

De bemyndigade organen utför i enlighet med artikel 86 i dataskyddsförordningen en uppgift av allmänt intresse. Inom ramen för det nationella handlingsutrymmet och med iakttagande av 28 § i dataskyddslagen ska på rätten att få uppgifter och på annat utlämnande av personuppgifter ur det bemyndigade organets personregister tillämpas vad som föreskrivs om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Uppgifter ur ett bemyndigat organs register över kompetensintyg lämnas ut till de byggnadstillsynsmyndigheter som behöver dem och som behöver ett kompetensintyg när de konstaterar att projekterare och arbetsledare är behöriga på det sätt som avses i propositionen om bygglagen. Det är fråga om en situation enligt 16 § 3 mom. i offentlighetslagen (621/1999). Byggnadstillsynsmyndigheten ska i enlighet med bestämmelserna om skydd för personuppgifter ha rätt att använda dessa personuppgifter. Byggnadstillsynsmyndigheten behöver inte separat utreda och motivera behovet att få information om innehållet i kompetensintyget. När ett bemyndigat organ lämnar ut uppgifterna i kompetensintygen till byggnadstillsynsmyndigheten utövar det offentlig makt. Andra myndigheter än de som utövar behörigheten i fråga har inte tillgång till registeruppgifterna, om inte den som fått kompetensintyget har gett sitt samtycke till att uppgifterna lämnas ut. Enligt 85 och 89 § i förslaget till bygglag ska den som påbörjar ett byggprojekt underrätta myndigheten om de projekterare och arbetsledare som valts för projektet. I samband med anmälan ska i praktiken personens kompetensintyg visas upp. Då har myndigheten i allmänhet inte ens behov av att begära personens kompetensintyg ur kompetensregistret. Ett sådant behov kan uppstå i en situation där myndigheten har grundad anledning att misstänka att intyget inte är tillförlitligt.

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden slagit fast att en fysisk persons namn i princip inte kan publiceras på webben utan tillräcklig rättslig grund (GrUU 35/2020 rd, s. 4, GrUU 2/2018 rd, s. 7, GrUU 2/2017 rd, s. 7, GrUU 17/2016 rd, s. 7, GrUU 65/2014 rd, s. 4, GrUU 63/2014 rd, s. 5–6). Utskottet har också betonat att uppgifter i ett personregister som placeras på webben inte kan sökas på stora grupper utan exempelvis endast genom enskild sökning. En sådan här avgränsning sågs som villkor för att lagförslaget skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning när det gällde en proposition om att inrätta en omfattande informationstjänst med uppgifter om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (GrUU 32/2008 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet har å andra sidan ansett att det inte finns något hinder för att kraven på räckvidd för, exakthet hos och noggrann avgränsning av bestämmelser om skyddet av personuppgifter till vissa delar kan uppfyllas genom en allmän unionsförordning eller genom en allmän nationell lag. När det nationella handlingsutrymmet utnyttjas bör man enligt grundlagsutskottet beakta de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer (GrUU 31/2017 rd). Regleringen ska vara tydlig med beaktande av syftet med registreringen, innehållet i de personuppgifter som registreras, de tillåtna användningsändamålen inklusive möjligheten att lämna ut uppgifterna samt förvaringstiden för uppgifterna.

I fråga om det föreslagna kompetensregistret för fysiska personer ska det särskilt granskas om uppgifterna kan lämnas ut i en situation där namnet på en fysisk person publiceras i registret. Utöver personens namn, hemort, utbildning och yrkeserfarenhet ska registret också innehålla identifikationsuppgifter om ett lagakraftvunnet beslut om begränsning som fattats med stöd av 85 eller 89 § i förslaget till bygglagen och begränsningens giltighetstid. Uppgifterna är känsliga med tanke på skyddet för privatlivet och behandlingen av dem är förenad med hot. Uppgifterna ska genom exakta och noggrant avgränsade bestämmelser avgränsas endast till vad som är absolut nödvändigt (GrUU 2/2018 rd). Ett beslut om begränsning enligt 10 § 3 mom. 5 punkten i

förslaget till register ska inte innehålla andra uppgifter än sådana genom vilka byggnadstillsynsmyndigheten kan konstatera vilka planerings- och arbetsledaruppgifter en person som anmälts inte kan arbeta under begränsningens giltighetstid.

I fortsättningen kan man inte sköta projekterings- och arbetsledningsuppgifter enligt den svårighetsklass som anges närmare i förslaget till bygglagen utan att man har anslutit sig till kompetensregistret och fått ett kompetensintyg. Fysiska personer som godkänts för registret har å andra sidan rätt att sköta projekterings- och arbetsledningsuppgifter enligt den aktuella svårighetsklassen, om inte byggnadstillsynsmyndigheten av grundad anledning kommer fram till ett negativt och överklagbart avgörande i fråga om personens behörighet. Ett kompetensintyg kan därför i viss bemärkelse betraktas som en positiv och tidsbegränsad garanti för att en fysisk person kan utöva sitt yrke. Situationen liknar den som råder i många andra branscher, såsom hälso- och sjukvården och advokatbranschen.

Den föreslagna regleringen iakttar bestämmelserna och begränsningarna i den nationella lagstiftningen, såsom offentlighetslagen och dataskyddslagen. Behörighetsregistret ska innehålla endast de personuppgifter som behövs för att ange den kompetensområde och kompetensnivå som påvisats för den person som individualiseras i intyget, tidpunkten för utfärdandet av intyget och intygets giltighet samt identifieringsuppgifter för ett eventuellt lagakraftvunnet beslut om begränsning som kommunens byggnadstillsynsmyndighet meddelat och begränsningens giltighetstid. Giltighetstiden för en begränsning föreslås i propositionen med förslag till bygglag vara högst två år. Kompetensintyg får inte lämnas ut i elektronisk form ur registret om inte mottagaren på det sätt som avses i 16 § 3 mom. i offentlighetslagen har rätt att registrera och använda sådana personuppgifter i enlighet med bestämmelserna om skydd för personuppgifter. På utlämnande av uppgifter mellan myndigheter tillämpas informationshanteringslagen (906/2019). I praktiken lämnas kompetensintyg och uppgifterna i dem framför allt ut till byggnadstillsynsmyndigheterna för att dessa ska kunna fullgöra sin lagstadgade skyldighet att kontrollera projekterarens och arbetsledarens behörighet. Den som har fått ett kompetensintyg kan enligt egen prövning använda intyget för att i privaträttsliga uppdragssituationer och motsvarande avtalssituationer samt i kontakter med myndigheter visa att han eller hon uppfyller de krav som ställs på den aktuella svårighetsnivån. Det är till fördel för den som skaffar projekterings- och arbetsledningstjänster att med hjälp av ett intyg från ett opartiskt organ kunna bedöma personens kompetens för uppgiften i fråga.

11.4 Bemyndigande att utfärda förordning

I 12 § i lagförslaget föreskrivs det om ett bemyndigat organs rätt att ta ut avgifter för beslut och intyg som gäller kompetens. Enligt 12 § 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om grunderna för avgifterna genom förordning av miljöministeriet. I fråga om de föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning innehåller lagförslaget tillräckliga grundläggande bestämmelser, och de frågor som avses bli reglerade genom förordning framgår av bemyndigandena. Bemyndigandena att utfärda förordning anses uppfylla de krav på exakthet och noggrann avgränsning som grundlagsutskottet i sin utlåtandep Praxis ställt på bestämmelser om bemyndiganden.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om påvisande av kompetensen hos personer som utför projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om förfaranden för påvisande av den kompetens som krävs för projekterings- och arbetsledningsuppgifter inom byggande när det förutsätts ett kompetensintyg utfärdat av ett organ som miljöministeriet bemyndigat.

Lagen innehåller bestämmelser om konstaterande av motsvarighet för sådana utomlands avlagda examina inom byggbranschen som avses i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015).

2 §

Bemyndigat organ

Miljöministeriet kan på ansökan bemyndiga företag eller sammanslutningar (*bemyndigade organ*) som är registrerade i Finland att bevilja fysiska personer sådana intyg över kompetens att sköta projekterings- eller arbetsledningsuppgifter inom byggande som avses i bygglagen.

Bemyndigandet kan begränsas så att rätten att bevilja intyg är mer begränsad än vad som anges i ansökan. Till beslutet kan fogas villkor för att kraven på god förvaltning och EU: s allmänna dataskyddsförordning ska uppfyllas.

Det bemyndigade organet ska ha

- 1) behörig personal i fråga om den utbildning och erfarenhet inom det projekteringsområde eller den arbetsledningsuppgift som ansökan gäller;
- 2) de tekniska, administrativa och ekonomiska förutsättningar som krävs för att sköta uppgiften;
- 3) ett kvalitetssystem för att säkerställa att kriterierna för beredning och utfärdande av intyg är förenliga med god förvaltning och de allmänna förvaltningsbestämmelserna.

Det bemyndigade organet ska vara oberoende. Organet och dess anställda får inte utföra projektering av byggnader eller delta i arbetsledningsuppgifter inom byggande eller i beslutsfattandet i en organisation som bedriver sådan verksamhet.

3 §

Ansökan om att bli bemyndigat organ

I ansökan om att bli bemyndigat organ ska den sökande ange för vilka av de projekterings- och arbetsledningsuppgifter som avses i bygglagen bemyndigandet söks.

Den sökande ska lämna uppgifter om

- 1) sitt oberoende;
- 2) den personal som behövs för skötseln av uppgiften och personalens kompetens;

- 3) kvalitetssystemet och beslutsförfarandet;
- 4) de ekonomiska förutsättningarna;
- 5) den gällande ansvarsförsäkringen eller därmed jämförbara arrangemang.

4 §

Tillsyn

Miljöministeriet utövar tillsyn över det bemyndigade organets verksamhet.

Organet ska för tillsynen varje år lämna miljöministeriet

- 1) företagets eller sammanslutningens årsredovisning, i vilken verksamheten enligt denna lag specificeras;
- 2) en utredning om de kompetensintyg inklusive bilagor som beviljats under året;
- 3) en utredning om de avgifter som tagits ut med stöd av denna lag;
- 4) planerna för utveckling av verksamheten samt kostnaderna för detta.

För tillsynen över verksamheten kan miljöministeriet av grundad anledning begära andra utredningar av organet.

5 §

Konstaterande av motsvarighet för utländska examina inom byggande

Med avvikelse från vad som i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015) föreskrivs om erkännande av utländska examina beviljar miljöministeriet intyg över examinas motsvarighet inom byggbranschen.

Miljöministeriet kan bemyndiga ett bemyndigat organ att utfärda det intyg över utländska examinas motsvarighet som avses i 1 mom. som en del av beviljandet av kompetensintyg.

6 §

Tjänsteansvar

På de anställda och de sakkunniga hos det bemyndigade organet tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar vid skötseln av uppgifter enligt denna lag. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

7 §

Varning och avbrytande av verksamheten

Miljöministeriet kan ge en skriftlig varning och, i det fall att en brist inte avhjälpes trots varningen, avbryta det bemyndigade organets verksamhet i tre månader, om

- 1) denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den inte iakttas i verksamheten;
- 2) beviljandet av intyg inte har utförts i enlighet med god förvaltning;
- 3) det bemyndigade organet har brutit mot villkoren i beslutet om bemyndigande.

8 §

Återkallande av ett bemyndigande

Miljöministeriet ska återkalla ett bemyndigande om

- 1) det bemyndigade organet inte längre uppfyller förutsättningarna för bemyndigandet;
- 2) det bemyndigade organets verksamhet har avbrutits och organet inte inom skäligen tid har undanröjt orsakerna till avbrytandet av verksamheten;
- 3) det bemyndigade organet har försatts i konkurs.

9 §

Intyg

Intyg över en persons kompetens att arbeta som projekterare eller arbetsledare inom ett projekt för vilket det enligt bygglagen krävs ett kompetensintyg beviljas på ansökan av det bemyndigade organet.

Intyget ska innehålla följande uppgifter

- 1) datum och punkt i protokollet för beslutet om bemyndigande av organet;
- 2) den som fattade beslutet och uppgifter för identifiering av beslutet;
- 3) kompetensinnehavarens namn och hemvist;
- 4) uppgifter om examen och dess nivå;
- 5) området för och nivån på den kompetens som beviljats;
- 6) intygets giltighetstid.

Till intyget ska dessutom fogas de närmare uppgifter om examen och annan utbildning samt specificerade uppgifter om den erfarenhet som ligger till grund för påvisandet av kompetensen.

Ett intyg kan beviljas för högst sju år.

10 §

Register över beviljade intyg

Det bemyndigade organet ska föra ett register över de giltiga intyg som det har beviljat.

Det bemyndigade organet är personuppgiftsansvarig för det register som avses i 1 mom.

Registret ska innehålla följande uppgifter

- 1) namn och hemvist för den som får intyget;
- 2) datum för utfärdande av intyget och intygets giltighet;
- 3) området för och nivån på den kompetens som beviljats;
- 4) vem som utfärdar intyget;
- 5) identifikationsuppgifter för det lagakraftvunna begränsningsbeslut som kommunens byggnadstillsynsmyndighet meddelat med stöd av 85 och 89 § i bygglagen samt giltighetstiden för begränsningen.

11 §

Upphörande av giltigheten för intyg

Den som har beviljat ett intyg kan återkalla intyget, om beviljandet av det har grundat sig på väsentligen oriktiga utredningar.

12 §

Avgifter

Det bemyndigade organet har rätt att ta ut sådana avgifter för intygsförfarandet som täcker kostnaderna för verksamheten.

Närmare bestämmelser om grunderna för avgifterna utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

13 §

Ändringssökande

I beslut av ett sådant bemyndigat organ som avses i denna lag får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring i miljöministeriets eller organets beslut hos förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Ett beslut om avbrytande av verksamheten eller återkallande av ett bemyndigande ska iakttas trots ändringssökande.

14 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

Miljöministeriet kan godkänna kompetenser som en myndighet, ett företag eller en sammanlutning konstaterat innan denna lag träder i kraft som kompetenser enligt denna lag, antingen helt eller delvis för högst fem år från ikraftträdandet av denna lag.

Miljöministeriet kan före ikraftträdandet av denna lag besluta om att bemyndiga ett organ att bevilja sådana intyg över kompetens inom byggande som avses i bygglagen. Sådana intyg som avses i denna lag kan dock inte beviljas innan bygglagen och denna lag träder i kraft.

Helsingfors den 27 oktober 2022

Statsminister

Sanna Marin

Miljö- och klimatminister Maria Ohisalo

